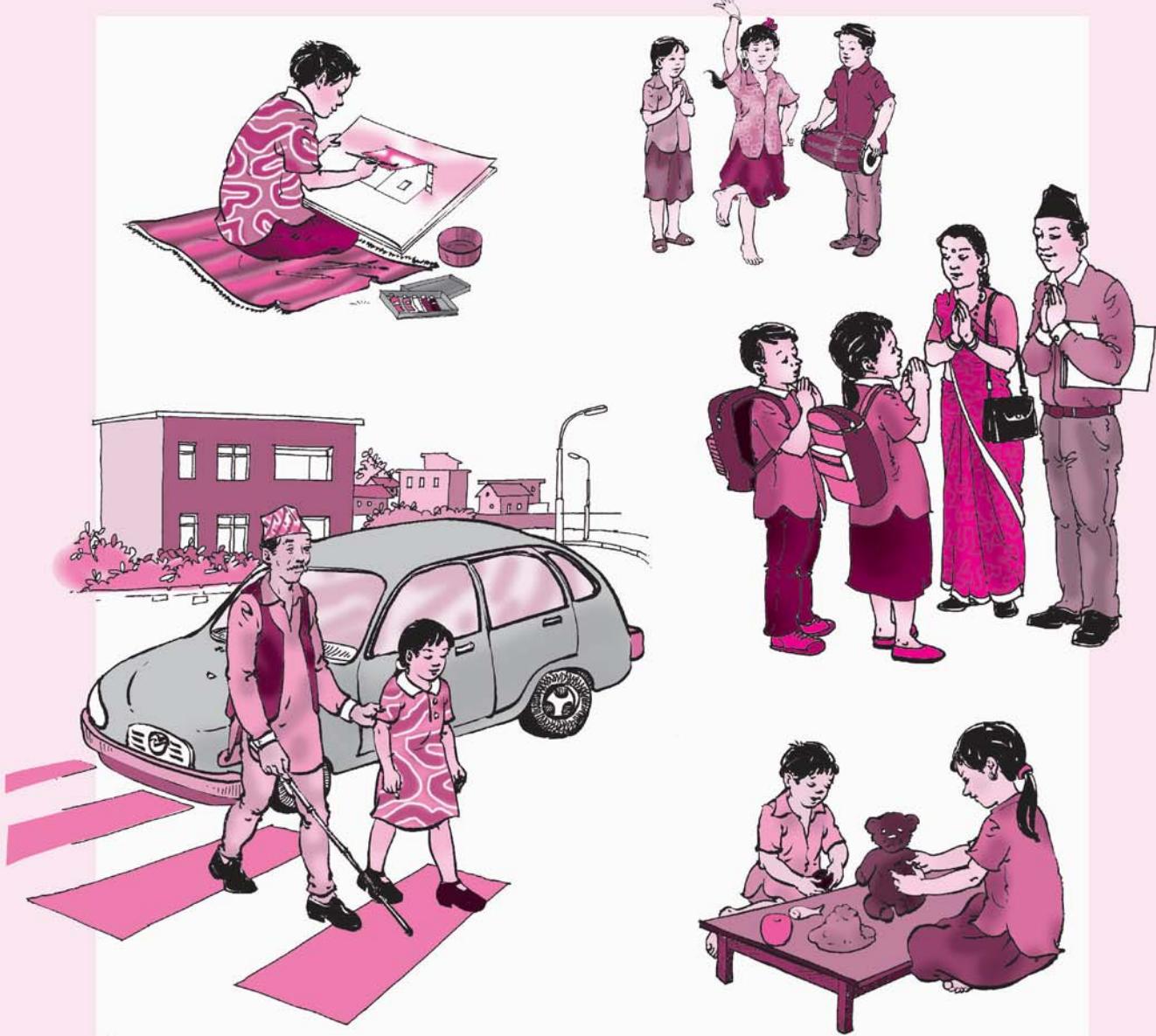

मेरो सामाजिक अध्ययन तथा सिर्जनात्मक अभिव्यक्तिशील कला

कक्षा १

मेरो सामाजिक अध्ययन तथा सिर्जनात्मक कला

कक्षा १

नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

प्रकाशक : नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

ISBN 999-33-712-8-9

© पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको लिखित स्वीकृतविना यसको पूरै वा आंशिक भाग हुबहु प्रकाशन गर्न, परिवर्तन गरेर प्रकाशन गर्न, कुनै विद्युतीय साधन वा अन्य प्रविधिबाट रेकर्ड गर्न र प्रतिलिपि निकालन पाइने छैन । पाठ्यपुस्तक सम्बन्धमा सुझाव भएमा पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा पठाइदिनुहुन अनुरोध छ ।

प्रथम संस्करण : २०४९
परिमार्जित संस्करण : २०६२
पुनर्मुद्रण : २०६७

‘विद्यालय पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्यसामग्री छपाइ तथा वितरण निर्देशिका २०६७’ अनुसार यो पाठ्यपुस्तक पूर्वाञ्चल र पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका ३२ जिल्लामा मात्र शैक्षिक सत्र २०६८ का लागि निजी क्षेत्रका मुद्रक तथा वितरकबाट बिक्री वितरण गर्न स्वीकृत पाठ्यपुस्तक हो ।

- पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी, भक्तपुर

मूल्य रु :

मुद्रण:

तपाईंले किनेको पुस्तकमा छपाइप्रविधिसम्बन्धी कुनै त्रुटि फेला परेमा उक्त पुस्तक वितरक अथवा स्थानीय बिक्रेताबाट साट्न सक्नुहोनेछ ।

- मुद्रक तथा वितरक

हामी भनाइ

विद्यालय तहको शिक्षालाई उद्देश्यमूलक, व्यावहारिक, समसामयिक र रोजगारमूलक बनाउन विभिन्न समयमा पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक विकास तथा परिमार्जन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईदै आएको छ । विद्यार्थीमा राष्ट्र र राष्ट्रियताप्रति एकताको भावना पैदा गराई नैतिकता, अनुशासन र स्वावलम्बनजस्ता सामाजिक एवम् चारित्रिक गुण तथा आधारभूत भाषिक तथा गणितीय सीपको विकास गरी विज्ञान, सूचना प्रविधि, वातावरण र स्वास्थ्यसम्बन्धी आधारभूत ज्ञान र जीवपनोपयोगी सीपका माध्यमले कलासौन्दर्यप्रति अभिरुचि जगाउनु, सिर्जनशील सीपको विकास गराउनु र विभिन्न जातजाति, लिङ्ग, धर्म, भाषा, संस्कृतिप्रति समभाव जगाई सामाजिक मूल्य र मान्यताप्रतिको सहयोगात्मक र जिम्मेवारीपूर्ण आचरण विकास गराउनु आजको आवश्यकता बनेको छ । यही आवश्यकता पूर्तिका लागि शिक्षासम्बन्धी विभिन्न आयोगका सुझाव, शिक्षक तथा अभिभावकलगायत शिक्षासँग सम्बद्ध विभिन्न व्यक्ति सम्मिलित गोष्ठी र अन्तर्क्रियाका निष्कर्षबाट परिमार्जन गरिएको प्राथमिक शिक्षा पाठ्यक्रम २०६२ अनुसार यस पाठ्यपुस्तकको विकास एवम् परिमार्जन गर्ने कार्य भएको छ । शैक्षिक सत्र २०६१ मा परीक्षण गरी परीक्षणबाट प्राप्त सुझावसमेत यसमा समावेश गरिएको छ ।

सामाजिक अध्ययन तथा सिर्जनात्मक कला विषयको यस पाठ्यपुस्तकमा सामाजिक, दृश्यकला तथा सङ्गीतसँग सम्बद्ध विषयवस्तुलाई पृथकरूपमा संयोजन गरी सामाजिक अध्ययनलाई द्विपृष्ठात्मक पद्धतिमा प्रस्तुत गरिएको छ । यसलाई क्रियाकलापमुखी र विद्यार्थीकेन्द्री बनाउन रडगीन चित्र राख्ने, सिर्जनात्मकता बढाउने खालका अभ्यास सामग्री समेट्ने तथा आवश्यकतानुसार शिक्षण निर्देशन दिने कार्य भएको छ । कक्षा एकमा सुरक्षा दिनहरूमा बालबालिकाले अक्षर चिनिसकेका हुँदैनन् भन्ने कुरालाई आधार बनाएर सुरुका पाठहरू चित्रात्मक प्रस्तुतिमा जोड दिईएको छ । वि.सं. २०४९ मा मोहनगोपाल न्याघ्र्यों र जीतबहादुर थापाले लेखनुभएको “मेरो सेरोफेरो” पाठ्यपुस्तकलाई सामाजिक अध्ययनतर्फ लक्ष्मीप्रसाद खत्री, दिनानाथ गौतम, डिकबहादुर राई, भूपमणि निरौला, सुनील अधिकारी, खुबीराम अधिकारी र डिल्लीप्रसाद शर्माद्वारा लेखन, सम्पादन तथा परिमार्जन भएको हो । त्यसै सिर्जनात्मक कलातर्फ टार्जन राई, बत्सगोपाल वैद्य, पुण्यशील गौतम, नवीन्द्र राजभण्डारी, काजुए मोराकामी, प्रदीप लामा, हनी श्रेष्ठ र धनबहादुर गोपालीद्वारा लेखन, सम्पादन तथा परिमार्जन गराई यस रूपमा तयार गरिएको हो । यसको भाषासम्पादन शम्भुप्रसाद दाहाल, विष्णुप्रसाद अधिकारी, गणेशप्रसाद भट्टराई र लोकप्रकाश पण्डितले, चित्राङ्कन आवरण तथा लेआउट डिजाइन टार्जन राई, गङ्गाधर शारू, श्रीहरि श्रेष्ठले तथा टाइपसेटिङ सुमा श्रेष्ठ, अनिल कार्की र अनिल थापाले गर्नुभएको हो । उहाँहरूलगायत यसको विकासमा संलग्न विषयसमितिका पदाधिकारी तथा अन्य सबैलाई पाठ्यक्रम विकास केन्द्र धन्यवाद प्रकट गर्दछ ।

पाठ्यपुस्तकलाई शिक्षणसिकाइको महत्वपूर्ण साधनका रूपमा लिइन्छ । अनुभवी शिक्षक र जिज्ञासु विद्यार्थीले पाठ्यक्रमद्वारा लक्षित सिकाइउपलब्धिलाई विविध स्रोत र साधनको प्रयोग गरी अध्ययन अध्यापन गर्न सक्छन् । यस पाठ्यपुस्तकलाई सकेसम्म क्रियाकलापमुखी र रुचिकर बनाउने प्रयत्न गरिएको छ तथापि यसमा अझै भाषाशैली, विषयवस्तु तथा प्रस्तुति र चित्राङ्कनका दृष्टिले कमीकमजोरी रहेका हुन सक्छन् । तिनको सुधारका लागि शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, बुद्धिजीवी एवम् सम्पूर्ण पाठकहरूको समेत महत्वपूर्ण भूमिका रहने हुँदा सम्बद्ध सबैको रचनात्मक सुझावका लागि पाठ्यक्रम विकास केन्द्र हार्दिक अनुरोध गर्दछ ।

नेपाल सरकार
शिक्षा मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

विषयसूची

पाठ शीर्षक

पृष्ठसंख्या

सामाजिक अध्ययन

एकाइ : एक आफू, आफ्नो परिवार र छरछिमेक

२-९

पाठ १	म	२
पाठ २	मेरो परिवार	४
पाठ ३	मेरो सामान	६
पाठ ४	मेरा साथीहरू	८

एकाइ : दुई हाम्रो परम्परा, सामाजिक मूल्य र मान्यता १०-१९

पाठ १	ठूलालाई आदर	१०
पाठ २	सानालाई माया	१२
पाठ ३	लगाउने लुगा	१४
पाठ ४	घरको काम	१६
पाठ ५	छिमेकको काम	१८

एकाइ : तीन सामाजिक समस्या र समाधान २०-२३

पाठ १	असहायलाई सहयोग	२०
पाठ २	अपाङ्गलाई सहयोग	२२

एकाइ : चार नागरिक चेतना २४-३५

पाठ १	सहयोग लिने	२४
पाठ २	सहयोग दिने	२६
पाठ ३	घरका सामानहरू	२८
पाठ ४	विद्यालयका सामान	३०
पाठ ५	घरमा मेरो काम	३२
पाठ ६	विद्यालयमा मेरो काम	३४

एकाइ : पाँच हाम्रो पृथ्वी ३६-४५

पाठ १	घर वरिपरिको जमिन	३६
-------	------------------	----

पाठ २	विद्यालय वरिपरिको जमिन	३८
पाठ ३	घरको नक्सा	४०
पाठ ४	विद्यालयको नक्सा	४२
पाठ ५	कक्षाकोठाको नक्सा	४४

एकाइ : ४	हाम्रो विगत	४६-५३
पाठ १	मेरो जन्म	४६
पाठ २	मेरो पुर्खा	४८
पाठ ३	मेरो घरको मुख्य मान्छे	५०
पाठ ४	मेरो मामाघर	५२

एकाइ : सात	हाम्रो आर्थिक क्रियाकलाप	५४-६१
पाठ १	घरको काममा सहयोग	५४
पाठ २	सामानको जतन र फारू	५६
पाठ ३	घरमा बनेका खानेकुरा	५८ पाठ
४	घरमा बनेका सामान	६०

सिर्जनात्मक अभिव्यक्तिशील कला

दृश्यकला	६४-७०
पाठ १	रेखाचित्र
पाठ २	रड
पाठ ३	छपाई
पाठ ४	कोलाज
पाठ ५	माटोको काम

सङ्गीत	७३-८०
पाठ १	म ताली बजाउँछु
पाठ २	म खुट्टा र कम्मर चलाउँछु
पाठ ३	म हातका चालहरू अभ्यास गर्दूँ
पाठ ४	बालगीतहरू
पाठ ५	अभिनय

सामाजिक अध्ययन

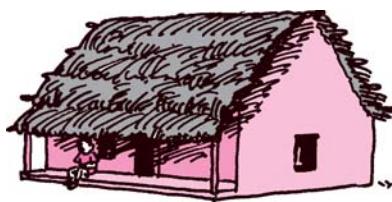
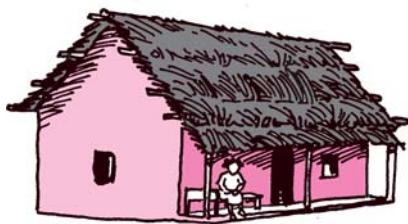
एकाइ - एक

आफू, आफ्नो परिवार र छरछिमेक

पाठ - १

म

हेर, चिन र भन :

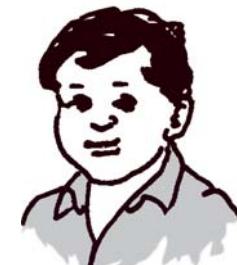
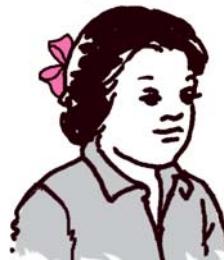

शिक्षण निर्देशन :

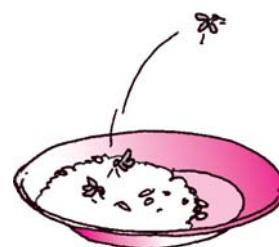
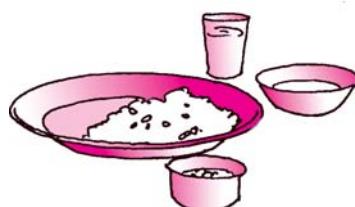
यस पाठको क्रियाकलापलाई चित्र वर्णनद्वारा सम्पन्न गर्नुहोस् । सुरक्षा दिनहरूमा बालबालिकाहरूले पाठ्यपुस्तकमा दिइएका लिखित निर्देशनहरू पढ्न नसक्ने भएकाले आफूले भनिदिनुपर्नेछ ।

क्रियाकलाप

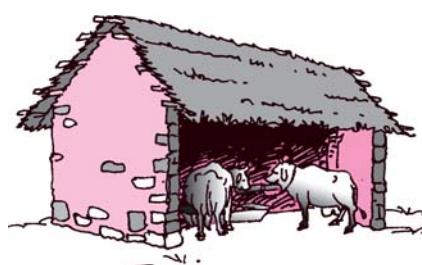
१. आफूलाई चिन ।

२. तिम्रो खानेकुरा चिन ।

३. तिमी बस्ने ठाउँ चिन ।

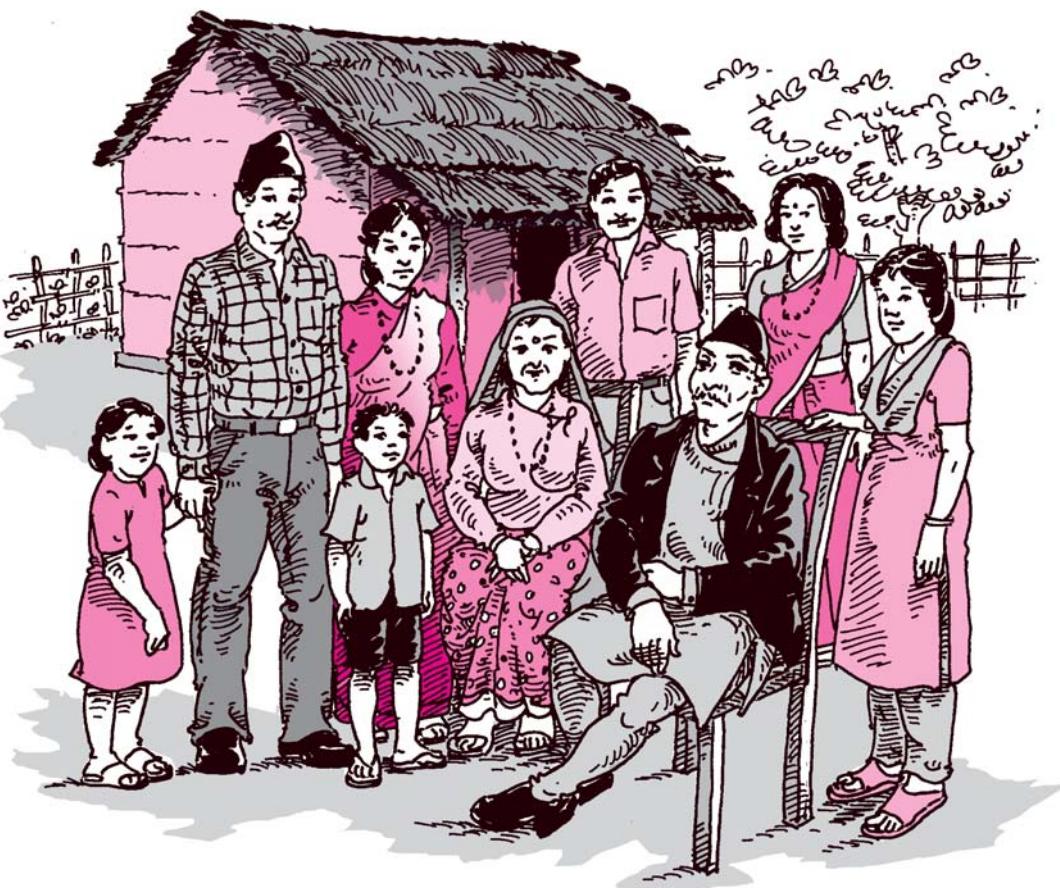
४. तिम्रो लुगा चिन ।

म केटी हुँ । म केटा हुँ ।

मेरो परिवार

हेर, चित र भन :

शिक्षण निर्देशन :

यस पाठ र क्रियाकलापमा चित्र वर्णन गराई बालबालिकाका परिवारमा रहेका सदस्यहरूसँगको नाता र नाम भन्न लगाउनुहोस् । परिवारमा रहेका सदस्य सङ्ख्यासमेत भन्न लगाउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तल दिइएका व्यक्तिहरू चिन :

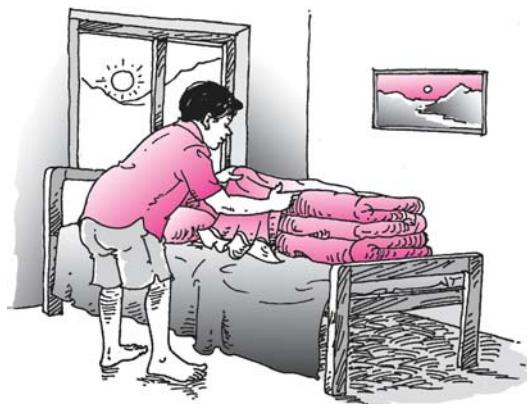

२. तिम्रो नाम के हो ?
३. तिम्रो परिवारमा कोको छन् ?
४. तिम्रो परिवारमा कतिजना मानिस छन् ?
५. तिम्रो आमाको नाम के हो ?
६. तिम्रो बुबाको नाम भन ।
७. बुबाको बुबालाई तिमी के भन्छौ ?
८. बुबाको आमालाई तिमी के भन्छौ ?

मेरो घरमा हजुरबुबा, हजुरआमा, बुबा, आमा, दाजु, भाउजू, दिदी, बहिनी र भाइहरू छन् ।

मेरो सामान

हेर, चिन र भन :

शिक्षण निर्देशन :

बालबालिकाहरूलाई उनीहरूको सामग्री कुन अवस्थामा छन्, जतन गरेका छन्, छैनन् अवलोकन गर्नुहोस् र गरेका छैनन् भने जतन गर्न सिकाउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

हेर, कुन ठीक हो भन र आफ्ना सामानको पनि जतन गर ।

म मेरो सामानको जतन आफैँ गर्दु ।

मेरा साथीहरू

हेर, चिन र भन :

शिक्षण निर्देशन :

पाठमा दिइएका चित्रहरू हेर्न लगाई चित्र वर्णन गर्न लगाउनुहोस् र साथीहरूसँग मिलेर पढ्ने, खेल्ने र बस्ने कुराहरू सिकाउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. चित्र हेर र असल बानी कुन हो, भन :

२. साथीसँग मिलेर बस्न केके गर्नुपर्छ, भन ।

म साथीहरूसँग मिलेर काम गर्दू ।

एकाइ - दुई

हाम्रो परम्परा, सामाजिक मूल्य र मान्यता

पाठ - १

ठूलालाई आदर

हेर, चिन र भन :

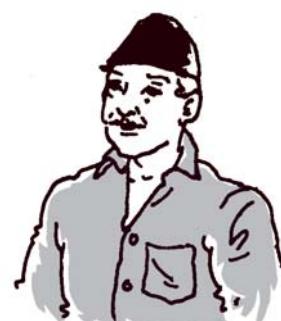
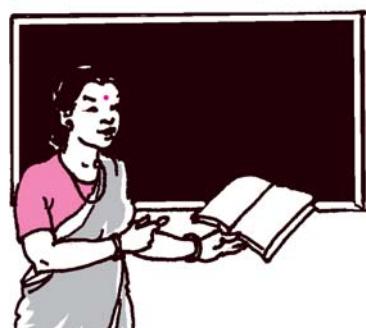

शिक्षण निर्देशन :

यस पाठमा दिइएका निर्देशनहरू भनिदिनुपर्छ। आदर र सम्मान गर्ने कुराहरू प्रणाम गर्ने मात्र नभएर अरू धेरै तरिकाहरू हुन सक्दछन्। स्थानीय चालचलनअनुसार आदर र सम्मान गर्ने तरिकाहरू अभिनयद्वारा पनि गराउन सकिनेछ। कक्षालाई समूहमा विभाजन गरी माथि दिइएका र त्यस्तै प्रकृतिका थप क्रियाकलापहरू पनि गराउन सकिन्दू।

क्रियाकलाप

१. चित्रको मानिस चिन र आफूभन्दा ठूलालाई कसरी आदर गर्छौं ? भन ।

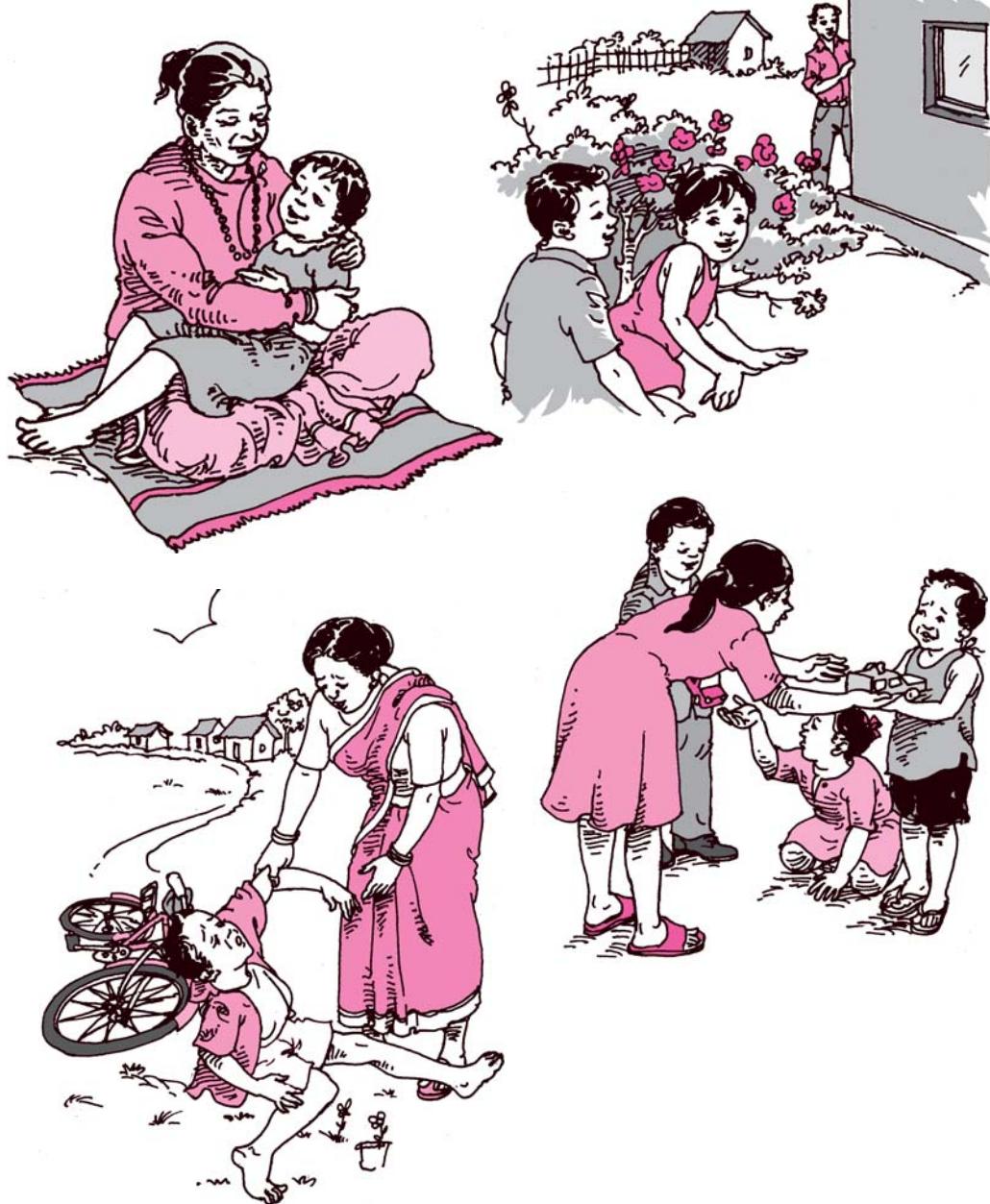

२. तिमी बुबाआमालाई कसरी आदर गर्छौं, अभिनय गरेर देखाउ ।
३. आफ्ना गुरु र गुरुआमालाई गरिने सम्मानको अभिनय गर ।

म आफूभन्दा ठूलालाई आदर गर्छु ।

सानालाई माया

हेर, चिन र सिक :

शिक्षण निर्देशन :

यस पाठमा सानालाई माया गरेका चित्रहरू उदाहरणका लागि दिइएका हुन् । स्थानीय चलन र परम्पराअनुसार अभिनय गराई थप उदाहरण दिई सिकाउनु आवश्यक हुन्छ ।

क्रियाकलाप

- पाठमा दिइएका चित्रहरू हेर र कुन चित्रमा के गरिरहेका छन्, भन ।

- माथि चित्रहरूमा कसले कसलाई माया गरिरहेको छ, भन ।
- तिम्हा बुबाआमाले तिमीलाई कसरी माया गर्नुहुन्छ, भन ।
- तिमी आफूभन्दा सानालाई कसरी माया गर्छौं, अभिनय गरेर देखाऊ ।

म आफूभन्दा सानालाई माया गर्छु ।

पाठ - ३

लगाउने लुगा

हेर, चिन र छुट्या :

शिक्षण निर्देशन :

बालबालिकाहरूलाई माथि दिइएका लुगाहरूको नाम पालैसँग भन्न लगाउनुहोस् । तिनको नाम यस प्रकार छ : १. दौरा २. सुरुवाल ३. कोट ४. टोपी ५. स्विटर ६. बक्सु ७. चौबन्दी चोलो द. सारी ९. पाडदेन १०. ज्याकेट ११. दोचा १२. कमिज १३. पाइन्ट १४. कट्टु १५. सुरुवाल (महिला) १६. कुर्ता १७. सल १८. चोलो १९. फरिया

१४

मेरो सामाजिक अध्ययन तथा सिर्जनात्मक कला

क्रियाकलाप

१. हेर, चिन र लुगाको नाम भन :

२. तिमीलाई कुनकुन लुगा मन पर्छ ?

३. तिम्रो परिवारमा कसले कस्तो लुगा लगाउँछन्, भन ।

कसले	कस्तो
हजुरबुबा	कमिज, सुरुवाल, टोपी
हजुरआमा	
बुबा	
आमा	
आफू	

मेरो परिवारका सदस्यहरूले विभिन्न
खालका लुगा लगाउँछन् ।

घरको काम

हेर, चिन र वर्णन गर :

शिक्षण निर्देशन :

यस पाठमा दिइएका घरका कामकाजसम्बन्धी चित्रहरू नमुना मात्र हुन्। परिवेशअनुसार घरमा गरिने कामहरू विद्यार्थीहरू आफैले पनि बताउन सक्छन्। परिवारका सदस्यहरूले गर्ने विभिन्न काम अवलोकन गराई त्यसबाटेमा बताउन लगाउनुहोस्।

क्रियाकलाप

१. माथि पाठमा दिइएका चित्रहरूमा कसले केके काम गरिरहेका छन् ?
२. तलका चित्रहरूमा मानिसले केके काम गरिरहेका छन् ?

३. तिमी घरमा केके काम गर्छौं ?
४. तिम्रो घरमा कसले केके काम गर्नुहुन्छ ?
५. तिमी कसले गरेको काममा के सहयोग गर्छौं ?

मेरा घरका बुबा, आमा र दिदीहरूले
धेरै किसिमका काम गर्नुहुन्छ ।

छिमेकको काम

हेर, चिन र वर्णन गर :

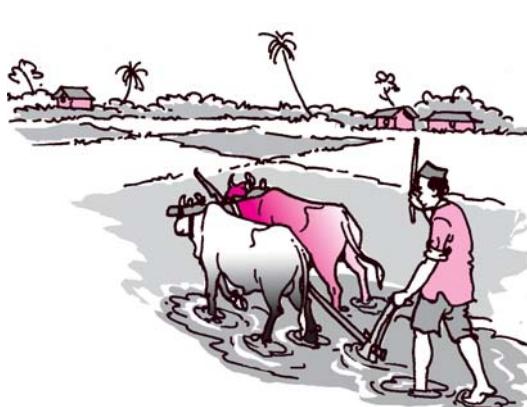

शिक्षण निर्देशन :

यस पाठमा दिइएका चित्रहरूमा छिमेकीहरूले गर्ने कामका नमुना दिइएका छन् । अन्य धेरै कामहरूका उदाहरण दिई विद्यार्थीहरूसँग छलफल गर्नुपर्नेछ ।

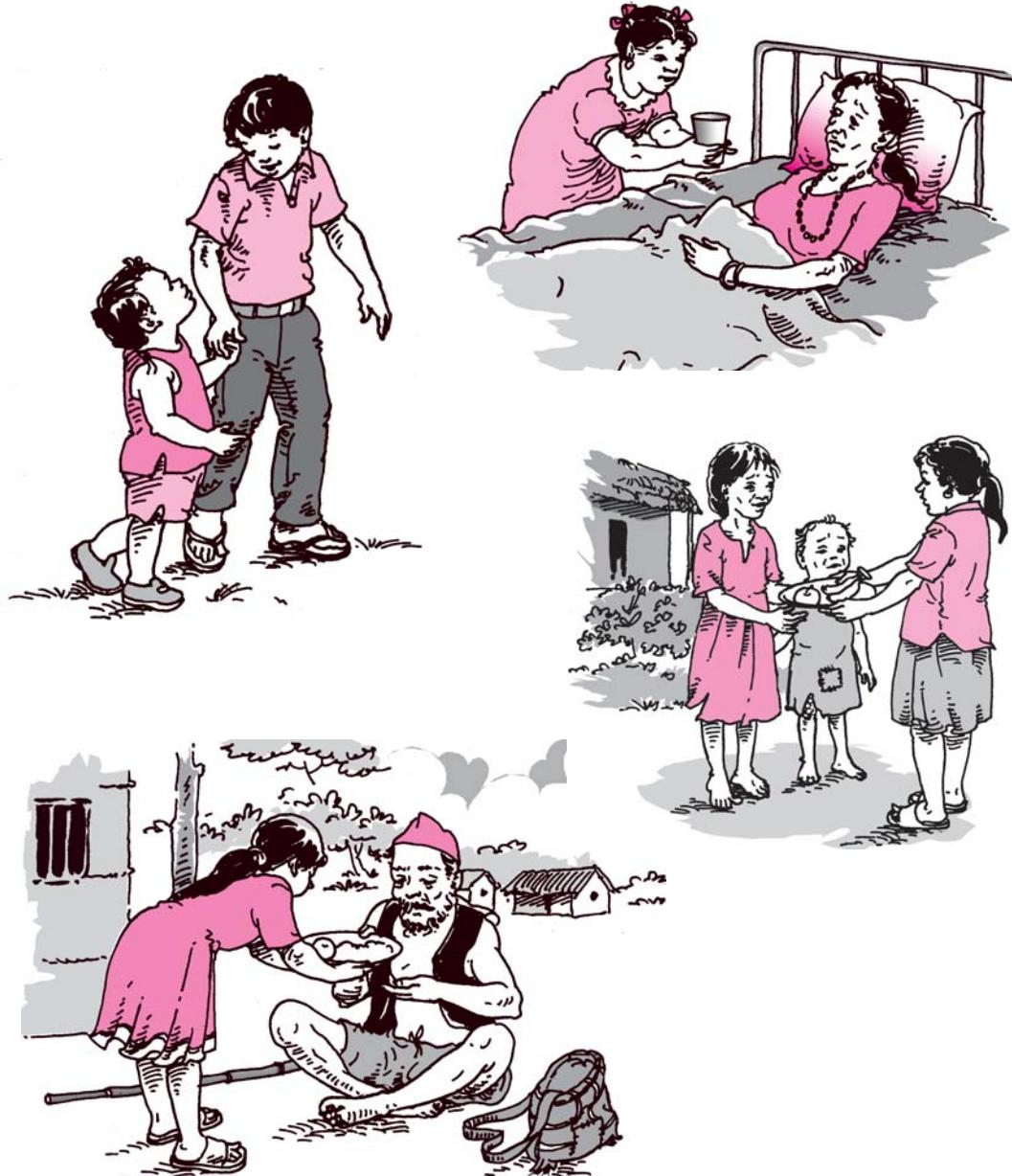
क्रियाकलाप

१. पाठमा दिइएका चित्रमा मानिसहरू केके काम गरिरहेका छन् ?
२. तिम्रो छिमेकीले गर्ने पाँचओटा काम भन ।
३. तिम्रो घरमा गर्ने कामसँग तिम्रा छिमेकीले गर्ने केके कामहरू मिल्छन् केके मिल्दैनन् भन ।
४. तलका चित्रमा केके काम गरिरहेका छन् ?

मेरा छिमेकका मानिसहरूले विभिन्न प्रकारका काम गर्छन् ।

असहायलाई सहयोग

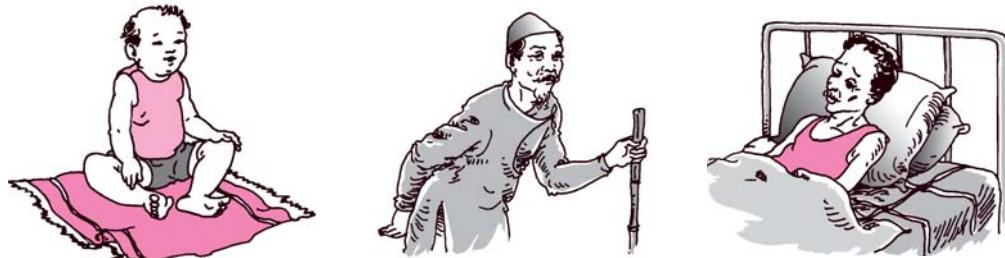

शिक्षण निर्देशन:

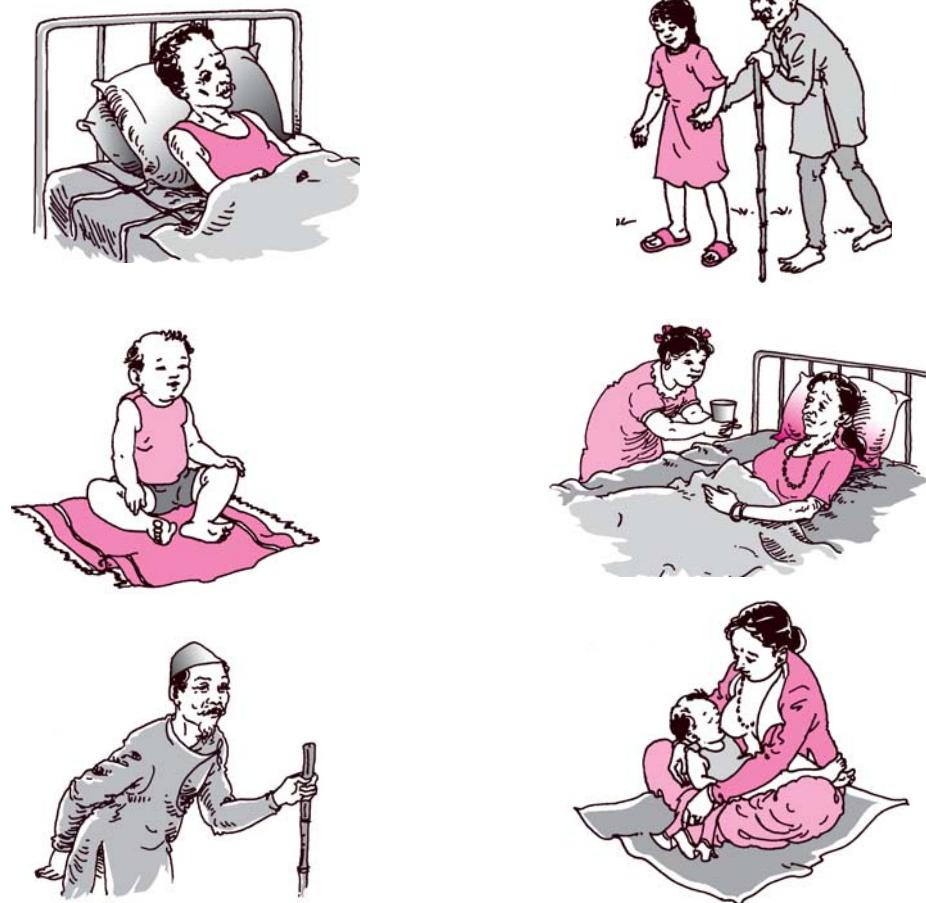
विद्यार्थीहरूको पारिवारिक पृष्ठभूमिलाई ध्यानमा राखी उनीहरूको घरमा असहायहरू भए सहयोग गर्ने प्रेरित गर्नुहोस्। असहायहरूका लागि गरिने सहयोगको अभिनय गराउनुहोस्। बालबालिकाहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने खालका कियाकलाप गराउनुहोस्।

क्रियाकलाप

१. चित्र हेर र कसलाई के सहयोग चाहिन्छ, भनः

२. जोडा मिलाऊँ :

म असहायहरूलाई सहयोग गर्नु ।

अपाइंगलाई सहयोग

हेर, चिन र भन :

शिक्षण निर्देशन:

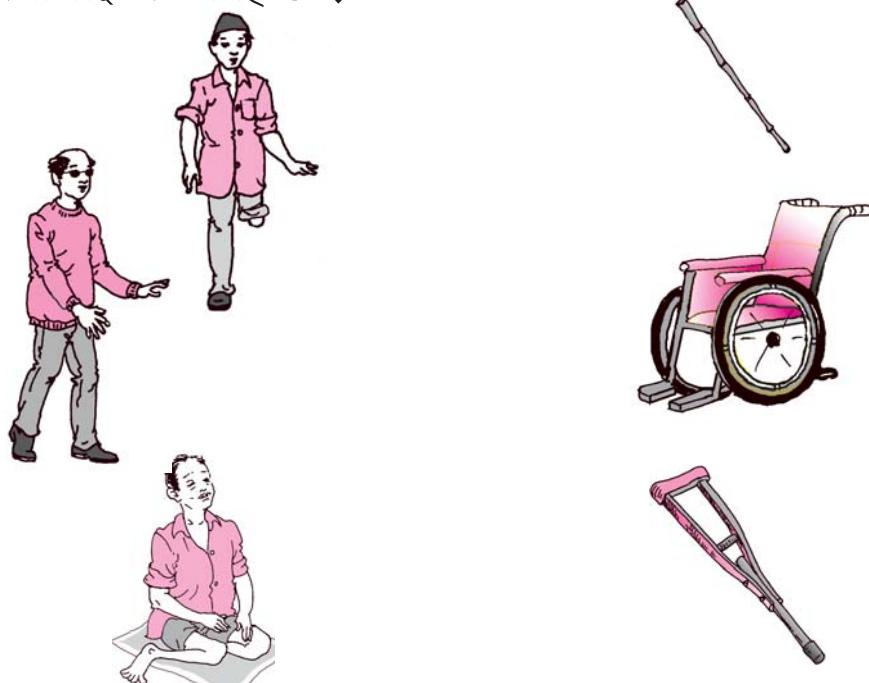
बालबालिकाहरूलाई आँखा नदेख्ने, खुट्टा भाँचिएको, कान नसुन्ने आदि अपाइंगहरूको अभिनय गराई त्यस्ता अपाइंगहरूलाई सहयोग गर्न प्रेरित गर्नुहोस् । कक्षामा अपाइंगहरू भए उनीहरूलाई मानसिक रूपमा चोट पुग्ने क्रियाकलाप गराउनुहुँदैन ।

क्रियाकलाप

१. चित्र हेर र कुन ठीक कुन बेठीक भन :

२. कसलाई के चाहिन्छ ?

म अपाङ्गलाई सहयोग गर्छु ।

एकाइ - घार

नागरिक चेतना

पाठ - १

सहयोग लिने

हेर, चिन र पढ़ :

आमाबाट सहयोग

बुबाबाट सहयोग

काकाबाट सहयोग

काकीबाट सहयोग

शिक्षण निर्देशन :

पाठमा दिइएका चित्रमा कसले के सहयोग गरिरहेको छ भन्न लगाउनुहोस् र विद्यार्थीले एकले गर्न नसक्ने काममा अरूको सहयोग लिएको अभिनय गराउनुहोस् । विद्यालय नजिकै काम गरिरहेको ठाउँमा लगी विभिन्न किसिमका कामहरू देखाउने र सकेको सहयोग गर्न लगाउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तलका काम हेर र कुनकुन काममा तिमीलाई सहयोग चाहिन्छ त्यसमा ठीक (✓) चिह्न लगाऊ :

२. तिमीले घरमा कसलाई के सहयोग गर्छौ ?
३. बुबाआमाले तिमीलाई कुनकुन काममा सहयोग गर्नुहुन्छ, भन ।
४. तिमीले गर्न सक्ने कामहरू कुनकुन हुन्, भन ।

म अरूसँग सहयोग लिन्छु ।

पाठ - २

सहयोग दिने

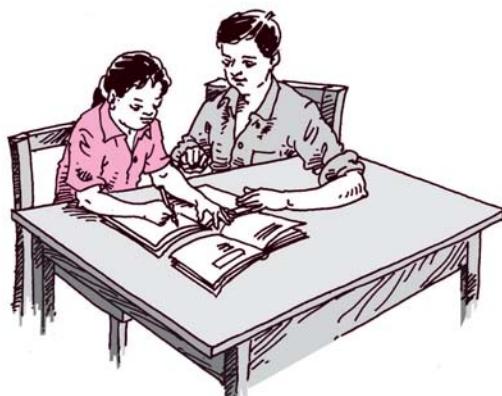
हेर, चिन र पढ़ :

आमालाई सहयोग

बुबालाई सहयोग

बहिनीलाई सहयोग

हजुरबुबालाई सहयोग

शिक्षण निर्देशन :

चित्रमा कसले के काममा सहयोग गरिरहेको छ भन्न लगाउनुहोस् । कक्षालाई समूहमा विभाजन गरी कुनै काममा सहयोग गरेको अभिनय गराई एक अर्कामा सहयोग गर्न सिकाउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तलको चित्रमा कसले के सहयोग गरिरहेको छ, भन ।

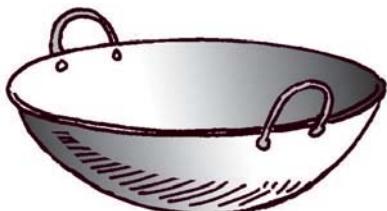
२. तिमी भाइबहिनीलाई कुनकुन काममा सहयोग गर्छौं, भन ।
३. तिमी आमालाई कुनकुन काममा सहयोग गर्छौं ?
४. तिमी कुनकुन काममा सहयोग गर्न सक्छौं ? सक्नेमा ठीक (✓) चिह्न लगाऊ ।

म अरूलाई सहयोग गर्नु ।

घरका सामानहरू

हेर, चिन र पढ़ :

कराई

थाल

गिलास

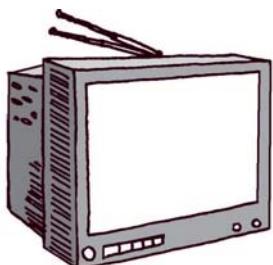
भाँडो

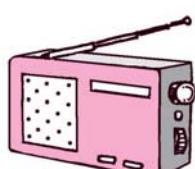
बटुको

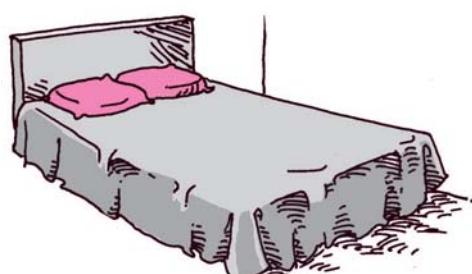
कुकर

टेलिभिजन

रेडियो

खाट

शिक्षण निर्देशन :

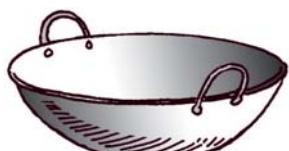
चित्रमा भएका सामानहरूको नाम भन्न लगाउनुहोस् । विद्यार्थीका घरमा भएका सामानहरू पालैपालो भन्न लगाई ती सामानहरू जतन गर्न सिकाउनुहोस् र सामानहरू उपयुक्त स्थानमा राख्न लगाउनुहोस् ।

२८ _____

मेरो सामाजिक अध्ययन तथा सिर्जनात्मक कला

क्रियाकलाप

१. तिम्रो घरमा केके सामान छन् ?
२. तलका चित्र हेर र तिम्रो घरमा भएका सामानहरूमा ठीक (✓) चिह्न लगाऊ ।

कराई

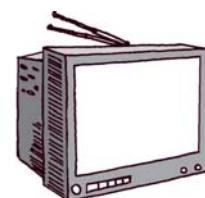
थाल

बटुको

खाट

टेलिभिजन

रेडियो

३. तिम्रो घरमा भएको मनपर्ने कुनै एउटा सामानको चित्र बनाऊ ।
४. गर्न हुने काममा ठीक (✓) र नहुने काममा बेठीक (X) चिह्न लगाऊ ।

म मेरो घरमा भएका सामान जतन गर्दु ।

विद्यालयका सामान

हेर, चिन र पढ़ :

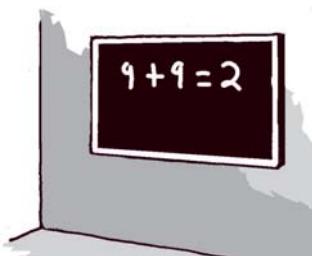
कक्षाकोठा

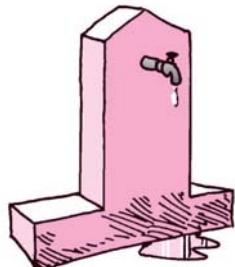
कापी

किताब

कालोपाटी

धारा

खेलने चौर

शौचालय

बगँचा

शिक्षण निर्देशन :

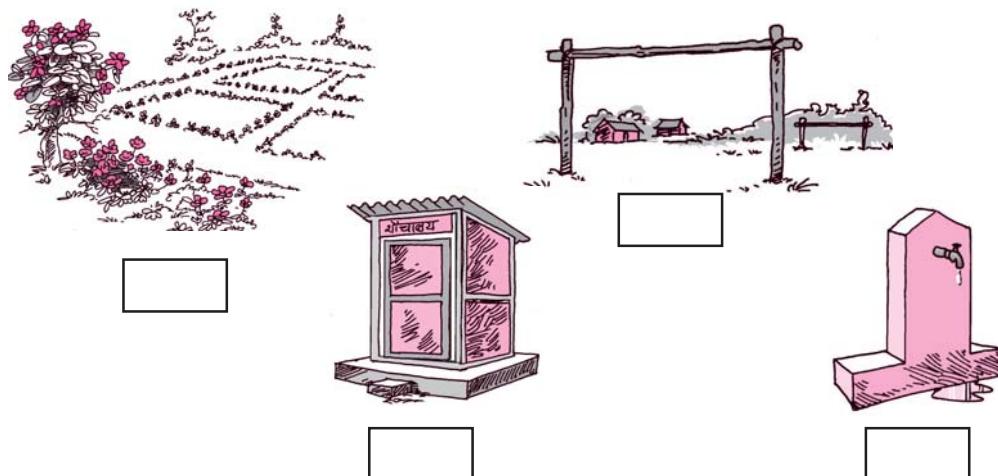
विद्यालय वरिपरि बालबालिकाहरूलाई अवलोकन गराई त्यहाँ केके छन् पालैपालो भन्न लगाउनुहोस् । विद्यालयका सामानहरूको जतन र सरसफाई पनि गर्न लगाउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तिम्रो कक्षाकोठामा केके छन् भन ।

बेन्च	डेस्क	मेच	टेबल
कालोपाटी	किताब	चक	डस्टर
नक्सा	बल	फोटो	तालिका

२. तिम्रो विद्यालयमा केके छन् भएकोमा (✓) चिह्न लगाऊ ।

३. कक्षाकोठाका कागजका टुक्रा र अन्य फोहोर वस्तुहरू टिपेर सुरक्षित ठाउँमा राख ।

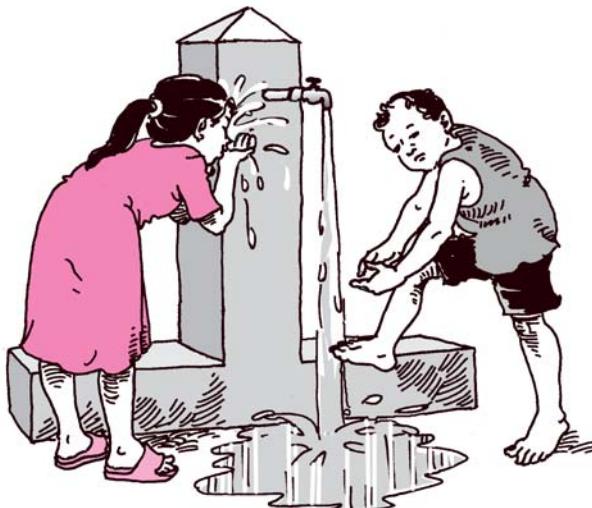
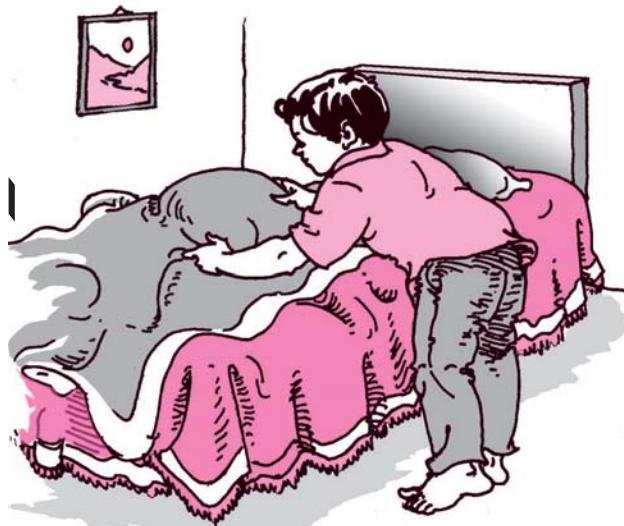
४. विद्यालय सफा गर्न केके सामान चाहिन्छ ?

म डेस्क, बेन्च, टेबल, मेच र कालोपाटीको जतन गर्दूँ । म विद्यालयको चौर, धारो र बग्नेंचा सफा गर्दूँ ।

घरमा मेरो काम

हेर, चिन र पढ़ :

म बिहान उठ्छु ।
हात मुख धुन्छु ।
ओछ्यान मिलाउँछु ।
म खाना खान्छु ।
लुगा लगाउँछु ।

विद्यालय जान्छु ।
पढेर घर फर्कन्छु ।
म लुगा फेर्हु ।
हात गोडा धुन्छु ।
अनि पदन बस्छु ।

शिक्षण निर्देशन :

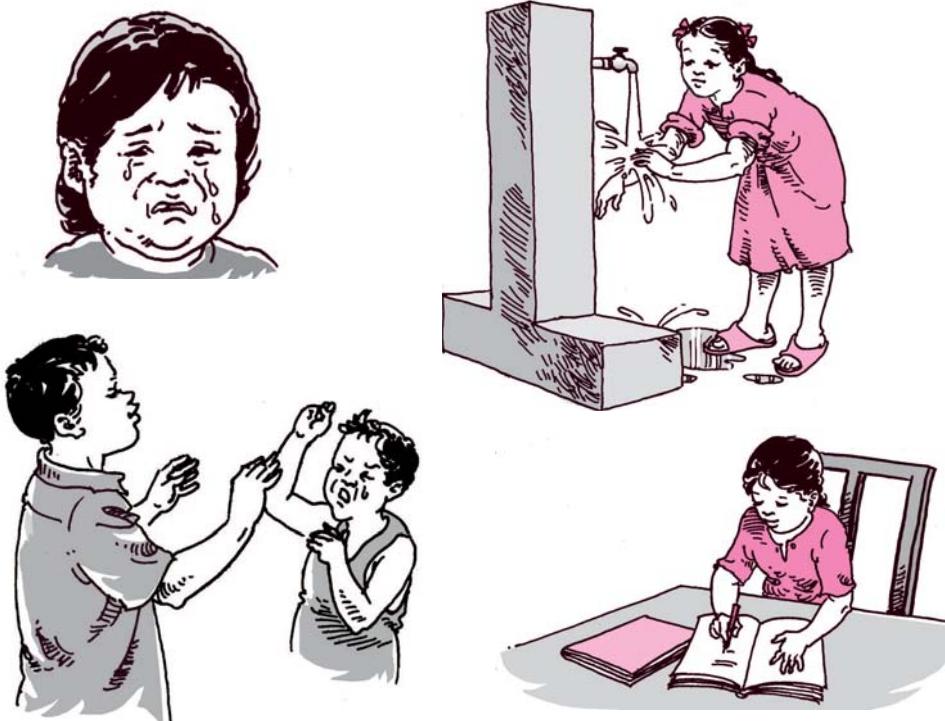
विद्यार्थीले घरमा दैनिक रूपमा केके काम गर्दैन् पालैपालो सोधी उनीहरूले घरमा गर्नुपर्ने नियमित कामहरू आफै गर्न सिकाउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. खाली ठाउँ भर :

- (क) बिहान उठ्नासाथ जान्छु ।
- (ख) म विद्यालयबाट फर्केपछि फेर्छु ।
- (ग) म विद्यालय सँग जान्छु ।
- (घ) म विद्यालयबाट आएपछि गर्छु ।

२. तलको चित्र हेर । ठीक काममा () चिह्न लगाऊ ।

३. पाठमा दिइएको गीत शिक्षकसँगै लय हालेर गाऊ ।

म घरमा मेरो काम आँग गर्छु ।

विद्यालयमा मेरो काम

हेर, चिन र पढ़ :

म विद्यालय जान्छु । म
कक्षाकोठामा बस्छु । कक्षामा
साथीहरूसँग मिलेर पढ्छु ।
दिउँसो खाजा खान्छु ।
साथीहरूसँग मिलेर खेल्छु ।
म विद्यालय वरिपरि सफा
राख्छु । म कक्षाकोठा पनि
सफा राख्छु ।

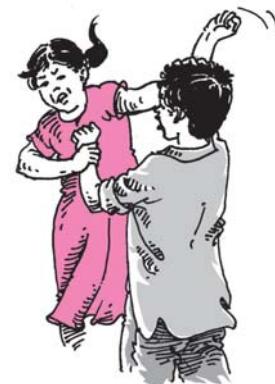

शिक्षण निर्देशन :

विद्यालयमा विद्यार्थीले गर्ने कामको अवलोकन गरी कमीकमजोरी पाइएमा सुधार गर्नुहोस् । कक्षालाई समूहमा बाँडी स्थानीय खेल खेलाउने र मिलेर खेलेका छन्, छैनन् अवलोकन समेत गर्नुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तिमी विद्यालय गएर केके काम गर्छौ ?
२. तिमी साथीहरूसँग केके खेल खेल्छौ ?
३. तलको चित्र हेर । कुन ठीक काम हो, त्यसमा (✓) चिह्न लगाऊ ।

४. तिमी विद्यालय वरिपरि भएका फोहोरहरू कहाँ फाल्छौ ?
५. तिमीले विद्यालयमा देखेका मध्ये सबैभन्दा मनपर्ने कुरा लेख ।

म विद्यालयमा पढ्ने, लेख्ने, सफा गर्ने र
साथीसँग खेल्ने काम गर्छु ।

घर वरिपरिको जमिन

यो सरलाको घर हो । सरलाको घर अग्लो ठाउँमा
छ । रुख भिरालो ठाउँमा छ ।

यो मेरो घर हो । मेरो घर होचो ठाउँमा छ । घरको
छेउमा बारी छ । बारी सम्म परेको छ ।

शिक्षण निर्देशन :

बालबालिकाहरूलाई अग्लो, होचो र सम्म जमिनको धारणा दिन वरिपरिको जमिनको भाग अवलोकन गराई पाठका कियाकलापहरू गराउनुहोस् । विभिन्न प्रकारको जमिनको स्वरूपहरू समेत अवलोकन गराउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. चित्रमा दिइएको कस्तो ठाउँ हो ? लेख ।

२. खाली ठाउँ भर :

- (क) गोठ ठाउँमा छ ।
- (ख) मेरो घर ठाउँमा छ ।
- (ग) मेरो साथीको घर ठाउँमा छ ।
- (घ) मेरो बारी ठाउँमा छ ।

३. चित्र बनाऊ :

तिम्रो घर

साथीको घर

मेरो घर होचो ठाउँमा छ । सरलाको घर
अग्लो ठाउँमा छ । गड्गाको घर समथर
ठाउँमा छ ।

पाठ - २

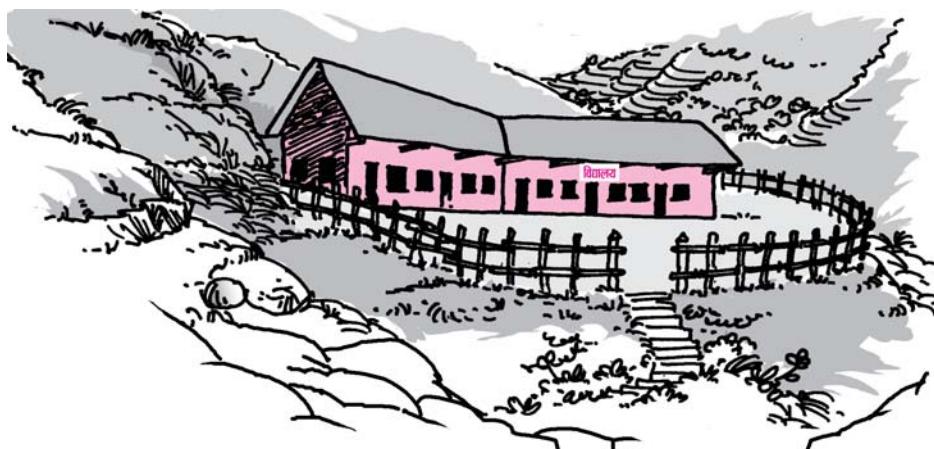
विद्यालय वरिपरिको जमिन

हेर, चिन र पढ़ :

यो मेरो विद्यालय हो । मेरो विद्यालय होचो ठाउँमा छ ।
विद्यालयको अगाडि चौर पनि छ । चौर सम्म परेको छ ।
विद्यालयको पछाडि वन छ ।

रमेशको विद्यालय अग्लो ठाउँमा छ । रमेशको विद्यालय पहाडमा छ । पहाड अग्लो ठाउँ हो ।

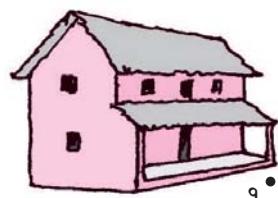

शिक्षण निर्देशन :

विद्यार्थीहरूलाई पहिले पाठ पढन लगाइसकेपछि कक्षा बाहिर लैजानुहोस् । आफ्नो विद्यालयको वरिपरिको जमिनको स्वरूप अवलोकन गर्न लगाउनुहोस् । त्यसपछि दिइएका क्रियाकलापहरू गराउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तिम्रो विद्यालय कस्तो ठाउँमा छ ?
२. तिम्रो विद्यालय वरिपरि केके छन् ?
३. तलका अड्कहरूमा धर्सा कोरी घरबाट विद्यालय जाने बाटो बनाऊ ।

१. २. ३. ४. ५. ६. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३.

४. घरबाट विद्यालय जाँदा तिमी कस्तो बाटो हिँड्छौ ? चित्र हेरेर भन ।

५. तिम्रो विद्यालय कस्तो ठाउँमा छ ? चित्र बनाई शिक्षकलाई देखाऊ ।

मेरो विद्यालय होचो ठाउँमा छ । रमेशको विद्यालय अग्लो ठाउँमा छ । गीताको विद्यालय सम्म ठाउँमा छ ।

घरको नक्सा

राजु अहिले बाहिर छ । उसका साथीहरू पनि बाहिर छन् । शिक्षक पनि बाहिर हुनुहुन्छ । सबैले विद्यालय वरिपरि हेरे । त्यहाँ घरहरू थिए । घरहरू ठूला र साना थिए ।

राजुले बाहिरका घरहरू हेय्यो । राजुले घरको नक्सा बनायो । नक्साको घर सानो थियो । बाहिरका घरहरू ठूला थिए । बाहिरका घर इँटबाट बनेका थिए । राजुले सिसाकलमले घरको नक्सा बनायो ।

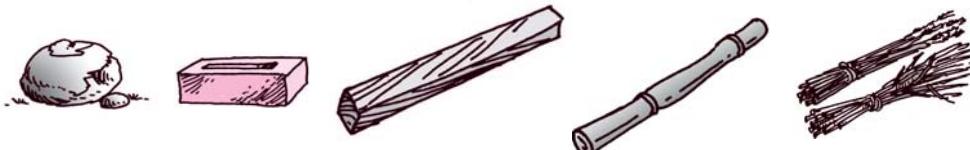

शिक्षण निर्देशन :

बालबालिकाहरूलाई कक्षाकोठा बाहिर लागी विद्यालय वरिपरि कस्ताकस्ता किसिमका घरहरू छन्, त्यसको अवलोकन गराई नक्सा बनाउन प्रोत्साहित गर्नुहोस् । घरको नक्सालाई विभिन्न आकारहरूमा टुक्रा बनाएर विद्यार्थीहरूलाई जोड्न दिनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तिम्रो घर कच्ची वा पक्की कस्तो छ ?
२. तिम्रो घर कति तले छ र कतिओटा कोठा छन् ?
३. तिम्रो घर विद्यालयबाट कता पर्छ ?
४. कक्षाबाहिर जाऊ। नजिकमा भएका घरहरू हेर। तिमीले देखेका घरको नक्सा बनाउने अभ्यास गर।
५. घरको आकृति भएको काठ वा बाकलो कागज काटी आफ्नो कापीमा घरको नक्सा उतार। साथीले बनाएको पनि हेर।
६. तलको चित्रमा घर बनाउने सामानहरू दिइएका छन्। तिनीहरूको नाम लेख।

७. तिमीले देखेको घरको चित्र कागजमा केले बनायौ ?

कुनै पनि वस्तु र ठाउँको आकारप्रकार कागजमा उतार्नु नै नक्सा हो।

विद्यालयको नक्सा

हेर, चिन र पढ़ :

रजनीले आफूनो विद्यालयको नक्सा बनाइन् । उनको विद्यालय गाउँ नजिकै छ । विद्यालयको पूर्वमा खोला छ । पश्चिममा गाउँ छ ।

रजनीको विद्यालय सानो छ । विद्यालयको छेउमा धारो छ । विद्यालयमा चर्पी पनि छ । विद्यालयको अगाडि फूलबारी छ ।

शिक्षण निर्देशन :

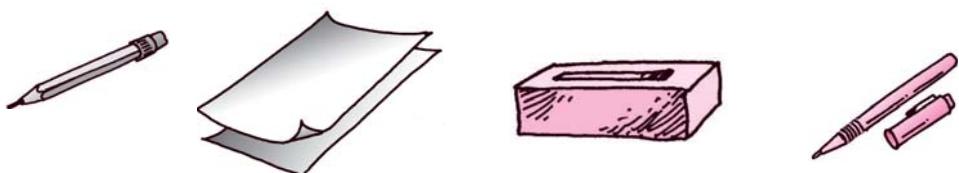
विभिन्न नक्सा दिई बालबालिकाहरूलाई ट्रेस गराउनुहोस् । थोप्ला (डट) वा अड्क जोडेर नक्सा बनाउने अभ्यास गराउनुहोस् र आफूनो विद्यालयको अवलोकन गराई सामान्य नक्सा कोर्न अभ्यास गराउनुहोस् । विद्यार्थीहरूलाई सिन्काहरू दिएर घर वा विद्यालयको आकृति बनाउने अभ्यास समेत गराउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तिम्रो विद्यालय कस्तो छ ? लेख ।

२. तिम्रो विद्यालय अगाडि के छ ?
३. तिम्रो विद्यालयमा कतिओटा कोठा छन् ?
४. तिम्रो विद्यालयको छाना केले बनेको छ ?
५. चित्र बनाउन केके चाहिन्छ, केके चाहिँदैन, हेरेर भन ।

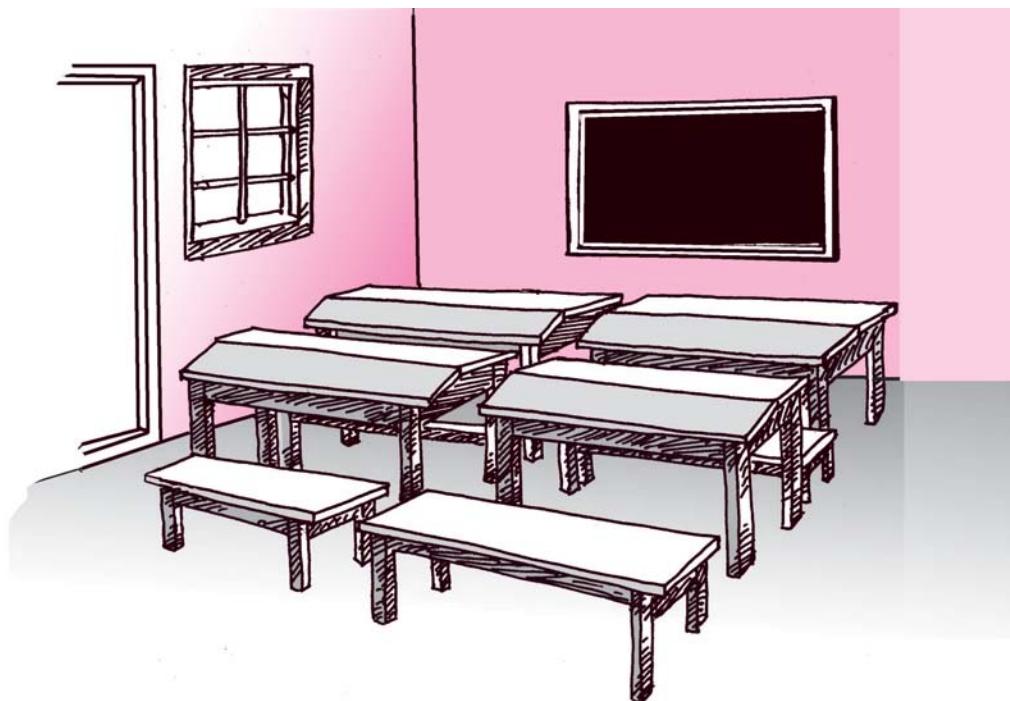

६. रजनीले बनाएजस्तै आफ्नो विद्यालयको नक्सा बनाउने अभ्यास गर ।

म मेरो विद्यालयको नक्सा बनाउन सक्छु ।

कक्षाकोठाको नवसा

हेर, चिन र पढ़ :

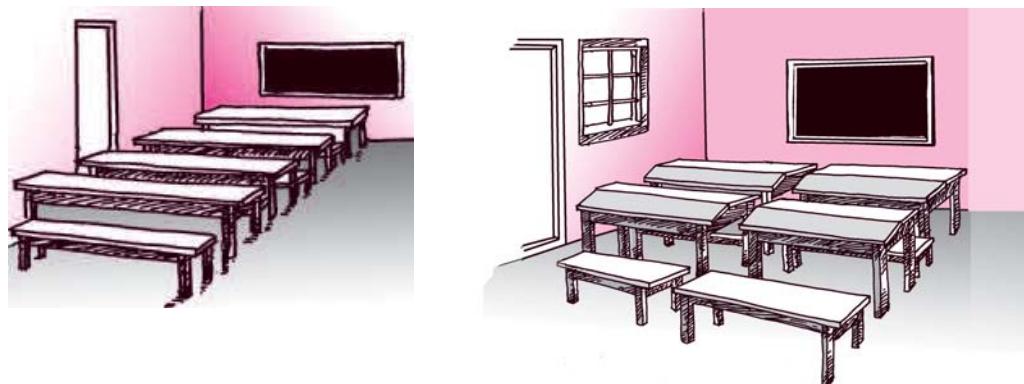
यो जनकको कक्षा हो । जनक कक्षा एकमा पदछ ।
कक्षाकोठामा एउटा ढोका छ । ढोका पूर्वपट्टि छ ।
झ्याल दुईओटा छन् । एउटा झ्याल उत्तरपट्टि छ । अर्को
झ्याल दक्षिणपट्टि छ । कक्षाकोठाभित्र कालोपाटी छ ।
डेस्क र बेन्चहरू पनि छन् । कक्षाकोठा फराकिलो छ ।

शिक्षण निर्देशन :

बालबालिकाहरूलाई रुलरको सहयोग लिई विभिन्न धर्को तान्ते अभ्यास गराउनुहोस् र आफ्नाको कक्षाको अवलोकन गर्न लगाई त्यहाँ केके छन्, त्यसको आधारमा कक्षाकोठाको नवसा बनाउने अभ्यास गराउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तिम्रो कक्षाकोठा कस्तो छ ?

२. तिम्रो कक्षाकोठामा केके छन् भएकोमा ठीक (✓) र नभएकोमा बेठीक (X) चिह्न देऊ :

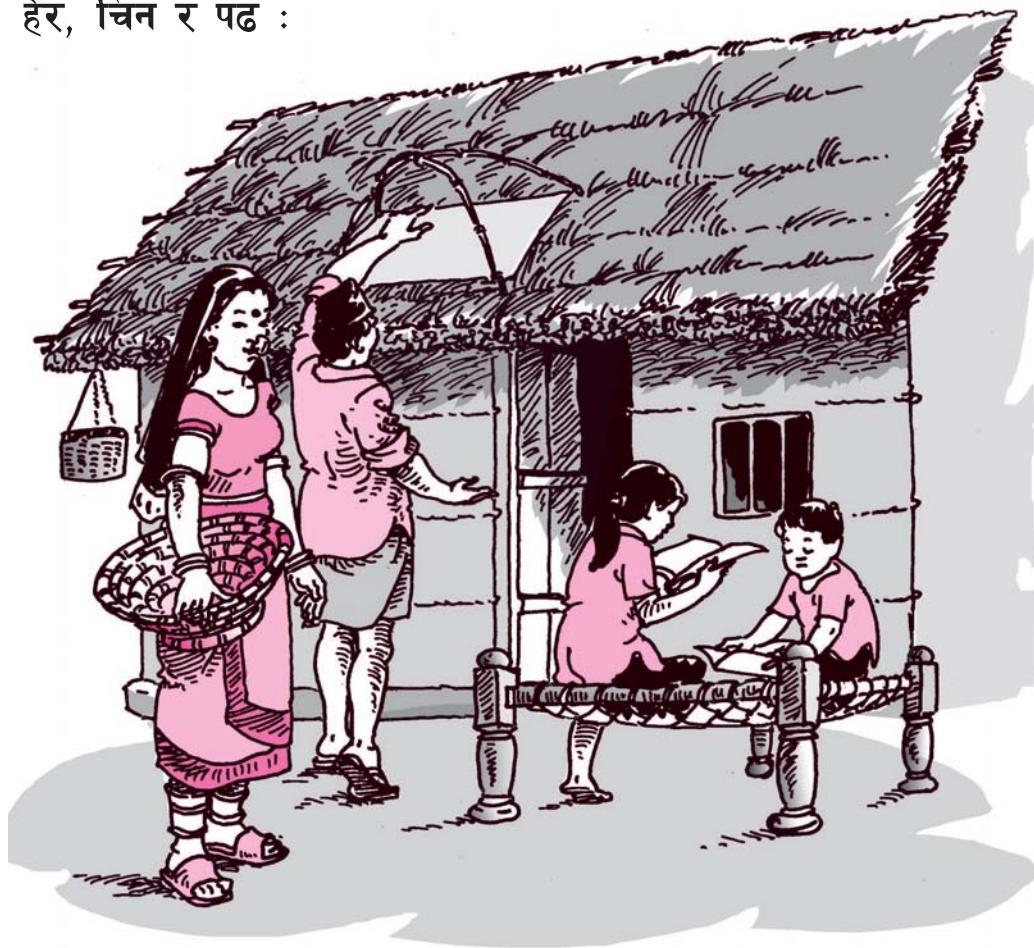
ढोका	☐	झ्याल	☐
कालोपाटी	☐	दराज	☐
टेलिभिजन	☐	थाल	☐
डेस्क	☐	बेन्च	☐
पुस्तक	☐	कम्प्युटर	☐
चक	☐		

४. तिम्रो कक्षाकोठाको नक्सा बनाउने अभ्यास गर । साथीले बनाएको पनि हेर । तिम्रो नक्सा पनि साथीलाई देखाऊ ।

म मेरो कक्षाकोठाको नक्सा बनाउन सक्छु ।

मेरो जन्म

हेर, चिन र पढ़ :

मेरो नाम रीता चौधरी हो । मेरो घर दाढ़ जिल्लामा छ । मेरो जन्म २०५७ साल फागुन महिनाको ७ गते भएको हो । म सोमबार बिहान द बजे जन्मेकी हुँ । म अहिले ६ वर्षकी भएँ ।

शिक्षण निर्देशन :

अभिभावकको सहयोगमा बालबालिकाहरूलाई आफू जन्मेको मिति र ठाउँ लेख्न लगाउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तलका शब्दलाई मिल्ने ठाउँमा लेख :

१२	फागुन	सोमबार
----	-------	--------

आइतबारपछि आउँछ ।

माघ महिनापछि आउँछ ।

एक वर्षमा महिना हुन्छ ।

२. तिमी जन्मेको ठाउँको नाम लेख ।

३. आफूनाबारेमा तलको तालिका भरी साथीहरूलाई पढेर सुनाऊ ।

नाम	जन्मेको साल	महिना	गते	बार

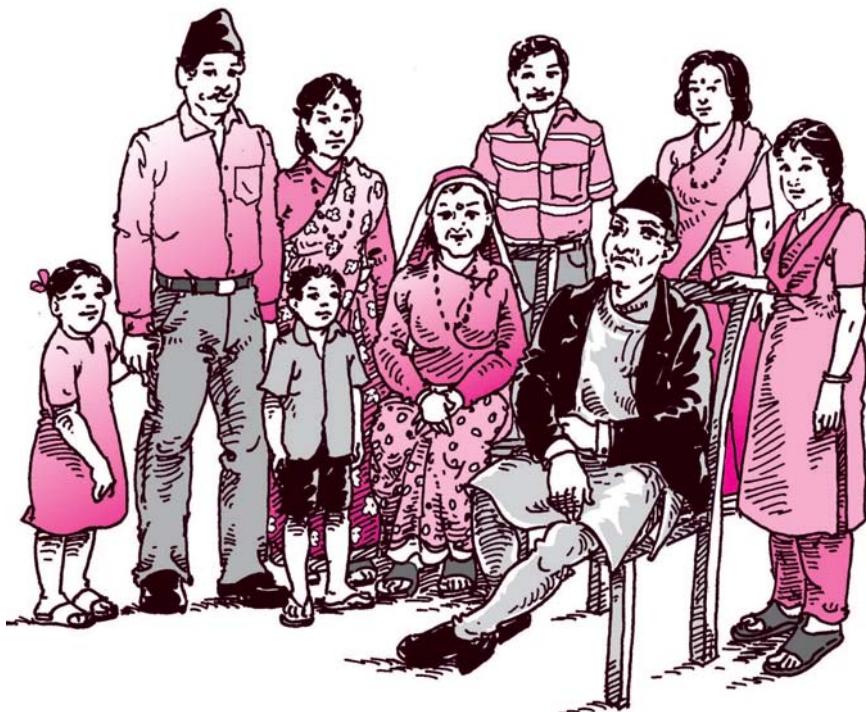
४. कुनै दुईजना साथीका बारेमा माथिको जस्तै तालिका बनाई शिक्षकलाई देखाऊ ।

५. आज कति गते, बार, महिना र साल हो ? लेखेर देखाऊ ।

म मेरो जन्म दिन र जन्मेको ठाउँ भन्न सक्छु ।

मेरो पुखा

हेर, चिन र पढ़ :

मेरो हजुरबुबाको नाम रामबहादुर थापा हो । मेरो हजुर आमाको नाम गीतादेवी थापा हो । उहाँका दुई छोरा र एक छोरी हुनुहुन्छ । मेरो बुबा उहाँहरूको जेठो छोरा हो । मेरो बुबाको नाम हरिबहादुर थापा हो । मेरो आमाको नाम मनकुमारी थापा हो । मेरा बुबाआमा लाहानमा बस्नुहुन्छ । मेरा बुबाआमा २०५४ सालदेखि लाहानमा आउनुभएको हो । मेरो नाम सुनिता थापा हो ।

शिक्षण निर्देशन :

आफ्नो तीन पुस्ताको नमुना प्रस्तुत गरी बालबालिकाहरूलाई पनि उनीहरूको तीन पुस्ताको तालिका बनाउन लगाउनुहोस् ।

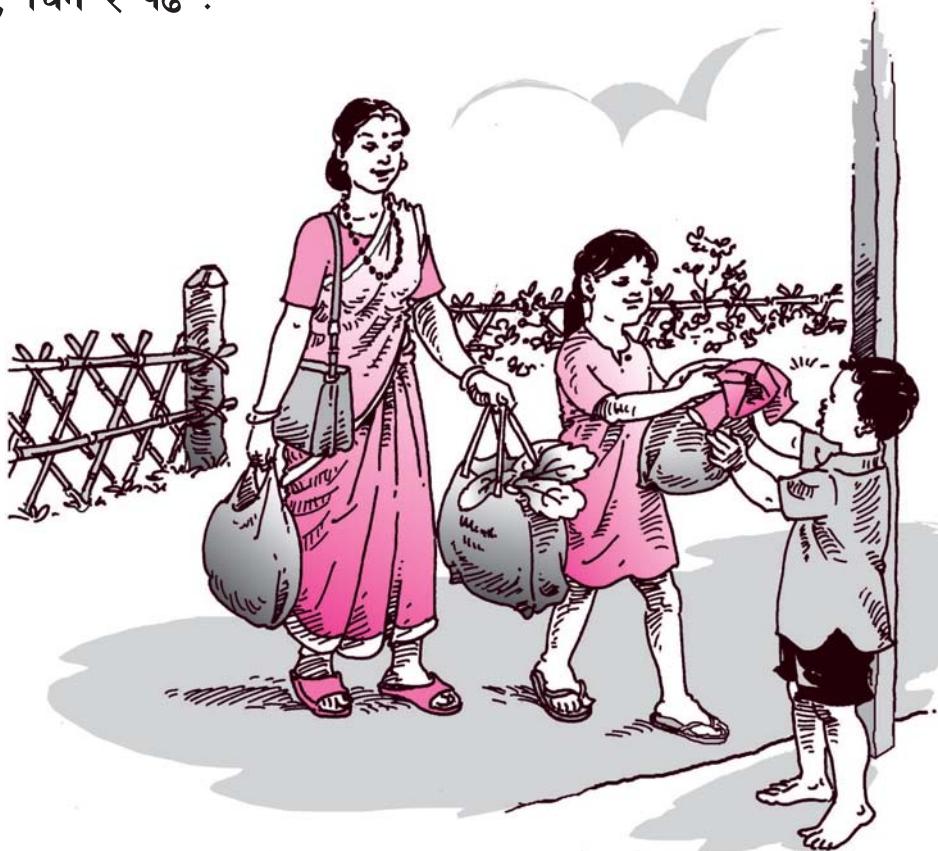
क्रियाकलाप

१. कसलाई के भन्नुपर्छ, लेख :
- (क) बुबाको बुबालाई भन्नुपर्छ ।
 - (ख) बुबाको आमालाई भन्नुपर्छ ।
 - (ग) बुबाको भाइलाई भन्नुपर्छ ।
 - (घ) बुबाको दिदीलाई भन्नुपर्छ ।
२. तलको तालिकामा दिइएका व्यक्तिहरूको नाम घरका जान्ने मानिससँग सोधेर लेख :
हजुरबुबा.....		हजुरआमा.....	
बुबा.....	आमा.....	काका.....	काकी.....
दाजु दिदी..... आफू			
३. बुबाआमालाई सोधी तलको तालिका भर :
कोहो	जन्मेको साल	जन्मेको ठाउँ	हाल बसेको ठाउँ
आमा			
बुबा			

म आफूनो तीन पुस्ताको नाम भन्न सक्छु ।

मेरो घरको मुख्य मान्छे

हेर, चिन र पढ़ :

मेरो आमा विद्यालयमा पढाउनुहन्छ । मलाई किताब, कापी
किनिदिनुहन्छ । घरका लागि खानेकुरा किन्नुहन्छ । घरका
सबैलाई लुगा किनेर ल्याइदिनुहन्छ । घरमा भएका सबैको
हेरचाह गर्नुहन्छ । घरका सबैले गर्ने काम बताइदिनुहन्छ ।
मेरो आमा घरको मुख्य मान्छे हुनुहन्छ ।

शिक्षण निर्देशन :

बालबालिकाहरूलाई आफ्नो परिवारका सदस्यहरूले गर्ने काम भन्न लगाई कामको आधारमा मुख्य
मान्छे को हुन्, पत्ता लगाउन लगाउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तिम्रो घरमा मुख्य मान्छे को हुनुहुन्छ ?
२. तिम्रो घरको मुख्य मान्छेले केके काम गर्नुहुन्छ ?
३. तिम्रो घरको मुख्य मान्छेले गर्ने कामसँग कुनकुन चित्र मिल्छ ? मिल्नेमा (✓) चिह्न लगाऊ ।

४. तिम्रो घरमा कुन काम कसले गर्नुहुन्छ ? तालिकामा लेख :

कुन काम	कसले
खानेकुरा ल्याउने	
लुगाकपडा ल्याउने	
घरका अरूलाई काम बताइदिने	
रुपियाँ पैसा लिने दिने	
किताब, कापी किनिदिने	

मैले मेरो घरको मुख्य मान्छे चिन्नै ।

मेरो मामाघर

हेर, चिन र पढ़ :

मेरो आमाको माइतीघर रामेछाप हो । आमाको एकजना दाजु हुनुहुन्छ । उहाँ मेरो मामा हो । म आमासँग दसँमा मामाघर जान्छु । मामाघरमा माइजू पनि हुनुहुन्छ । मलाई मामा र माइजूले माया गर्नुहुन्छ ।

शिक्षण निर्देशन :

बालबालिकाहरूलाई पालैपालो गरी उनीहरूको मामाघर कुन ठाउँमा छ सोधनुहोस् । उनीहरूको मामा र माइजूको नाम पनि भन्न लगाउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तिम्रो मामाघर कुन ठाउँमा छ ?
२. तिम्रो मामाघरमा कोको हुनुहुन्छ ? लेख ।
३. तिम्रो मामा र माइजूको नाम सोधेर लेख ।
४. कसलाई के भन्नुपर्छ ? लेख ।
आमाको भाइलाई
आमाको दाजुलाई
आमाको बुबालाई
आमाको आमालाई
५. तिमीसँगै बस्ने एकजना साथीको मामाघर कुन ठाउँमा छ, सोधेर लेख ।
६. तिम्रो मामाघरको चित्र बनाऊ ।

मेरो आमाको माइतीघर मेरो मामाघर हो ।

पाठ - १

घरको काममा सहयोग

हेर, चिन र पढ़ :

मेरो हजुरआमा पूजा गर्नुहन्छ । म हजुरआमालाई पूजाको सामग्री लगिदिन्छु । हजुरबुबा डोको बुन्नुहन्छ । म हजुरबुबालाई चोया लगिदिन्छु । आमा कपडा बुन्नुहन्छ । म आमालाई धागो लगिदिन्छु । बुबा खेतमा काम गर्नुहन्छ । म बुबालाई खाजा लगिदिन्छु । दिदी पढनुहन्छ । म दिदीलाई किताब लगिदिन्छु । दाजु घर सफा गर्नुहन्छ । म दाजुलाई कुचो लगिदिन्छु । म घरको काममा सकेको मदत गर्नुहोस् ।

शिक्षण निर्देशन :

यो पाठ शिक्षण गर्दा बालबालिकाहरूलाई आआफ्नो घरमा हुने काम भन्न लगाई कुनकुन काममा सहयोग गर्न सक्छन् र कुनकुनमा सक्छैनन् प्रश्नोत्तर गराउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तिम्रो घरमा कसले केके काम गर्छन् ?

कसले	के काम
बुबा	
आमा	
दाजु	
दिदी	

२. तिमीले मदत गर्न सक्नेमा ठीक (✓) र नसक्नेमा बेठीक (X) चिह्न लगाऊ :

- (क) म बुबालाई घरको काममा मदत गर्छु ।
- (ख) म बुबालाई अफिसको काममा मदत गर्छु ।
- (ग) म आमालाई भान्साको काममा मदत गर्छु ।
- (घ) म आमालाई बिरामी जाँच्ने काममा मदत गर्छु ।

३. के गर्न के चाहिन्छ, लेख :

के गर्न ?	के चाहिन्छ ?
घर सफा गर्न	
भात पकाउन	

म घरको काममा मदत गर्छु ।

सामानको जतन र फारु

हेर, चिन र पढ़ :

म किताब जतनसँग पढ्छु । म किताबकापी भोलामा राख्छु । म लगाउने लुगा र जुत्ता ठीक ठाउँमा राख्छु । म दाँत माझदा ब्रुस जतन गरेर चलाउँछु । मञ्जन फारु गरेर चलाउँछु । म सबै सामानहरू खेर फाल्दिनँ । सामानको जतन र फारु गर्नु राम्रो बानी हो ।

शिक्षण निर्देशन :

छलफल र प्रदर्शनद्वारा बालबालिकाहरूलाई सामानहरूको प्रयोग गर्न र फारु गर्न सिकाउनुहोस् । विद्यार्थीहरूसँग रहेको सामान जतन र फारु गर्न अभ्यास गराउनुहोस् ।

क्रियाकलाप

१. तिमीले घरमा र विद्यालयमा केके सामान प्रयोग गर्छौं ?

घरमा प्रयोग गर्ने	विद्यालयमा प्रयोग गर्ने
१. ब्रुस	१. चक
२.	२.
३.	३.
४.	४.
५.	५.

२. कुन सामान कुनसँग मिल्छ ?

३. कुन सामान कसरी जतन गर्छौं, लेख :

सामानको नाम	कसरी जतन गर्छौं ?
किताब	
कापी	
पेन्सिल	
लुगा	

म आफ्नो सामानको जतन र फारु गर्छु ।

घरमा बनेका खानेकुरा

हेर, चिन र पढ़ :

पारुहाड भोजपुरको कुलुड गाउँमा बस्छन् । उनको बारीमा मकै, भटमास र कोदो फल्छ । सुन्तलाबारी पनि छ । घरमा गाईभैंसी पालेका छन् । गाईभैंसीले दूध दिन्छन् । पारुहाड आफ्नै बारीमा फलेको मकै र कोदोको पीठोको ढिँडो खान्छन् ।

आफ्नै बारीमा
फलेका सुन्तला
खान्छन् ।

गाईभैंसीको दूध
पिउँछन् । विद्यालयमा पनि भुटेको मकै र भटमासको खाजा खान्छन् । पारुहाड स्वस्थ र बलिया छन् ।

शिक्षण निर्देशन :

बालबालिकाहरूलाई घरमा बनेका खानेकुराको नाम सोधी ती खानेकुराहरू खान प्रेरित गर्नुहोस् । बजारका प्याकिङ गरिएका धेरैजसो खानेकुराहरूले स्वास्थ्यमा हानि पुऱ्याउने हुँदा त्यस्ता खानेकुरा खाँदा होस पुऱ्याउनुपर्ने र सकेसप्पम नखान प्रेरित गर्नुपर्दछ ।

क्रियाकलाप

१. तिस्रो घरमा केके खानेकुरा बन्छ ? लेख :
२. घरमा बन्ने र बाहिर बन्ने खानेकुरा छुट्याऊ :

३. ठीक भए (✓) चिह्न लगाऊ :

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

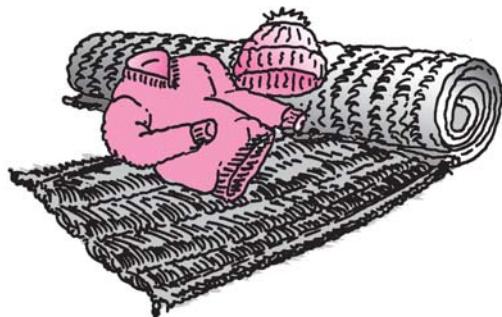

म घरमा बनेका सबै खानेकुरा खेर नफाली खान्छु ।

घरमा बनेका सामान

हेर, चिन र पढ़ :

हाम्रो घरमा धेरै सामानहरू
बन्छन् । म आमाले
कुनूभएको स्विटर लगाउँछु ।
म घरमै बनेको माटोको
चरा, घोडा र हाती खेल्छु ।
मैले किताब बोक्ने भोला फुप्ले बुनिदिनुभएको हो ।
मैले लगाउने टोपी बुबाले बुनिदिनुभएको हो । म घरैमा

बुनेको गुन्दी र सुकुल ओछ्याउँछु । हामी घरमै
बनेका डोको, डालो र पिर्का प्रयोग गर्छौं ।
१. तिम्रो घरमा केके सामान बन्छन्, भन ।

शिक्षण निर्देशन :

बालबालिकाहरूलाई उनीहरूको घरमा बनेका सामानहरूको सूची बनाउन लगाइ तिनै सामग्री
प्रयोग गर्न प्रेरित गर्नुहोस् ।

क्रियाकलाप

२. तिम्रो घरमा प्रयोग हुने कुनकुन सामान घरमा र कुनकुन सामान बाहिर बनेको हो ? तालिकामा देखाऊ ।

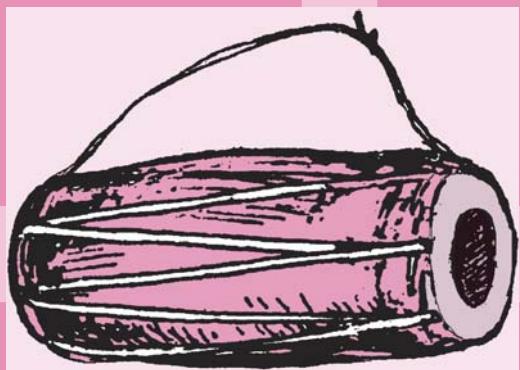
सामान	कहाँ बनेको
गुन्दी	घरमा
भाँडो	बाहिर

३. तिम्रो घरमा बनेका कुनै चारओटा सामानहरूको चित्र बनाऊ ।

म घरमै बनेका सामानहरू प्रयोग गर्छु ।

सिंजनात्मक कला

रेखाचित्र

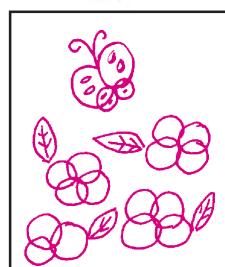
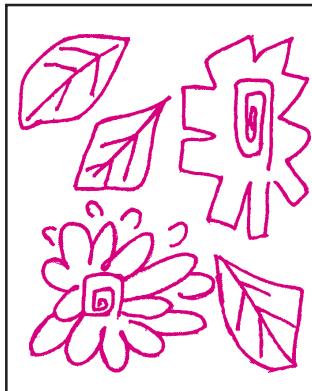
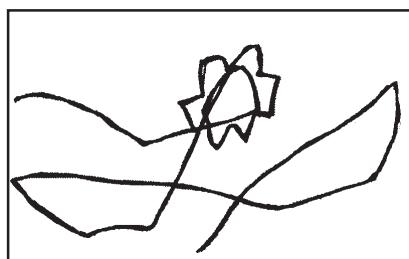
शिक्षण निर्देशन :

- माथि दिइएका चित्रहरूलाई देखाई विद्यार्थीहरूलाई विभिन्न प्रश्न गरी क्रियाकलापबारे छलफल गराउनुहोस् ।
- कागज, बालुवा, पिठो, भुइँ आदिमा औँला, छेस्काले किरमिरे चित्र वा आकार बनाउन लगाउनुहोस् ।
- विद्यार्थीहरूले बनाएका विभिन्न चित्रहरूका बारेमा एकआपसमा छलफल गराउनुहोस् र चित्रबारे प्रश्न गर्नुहोस् ।

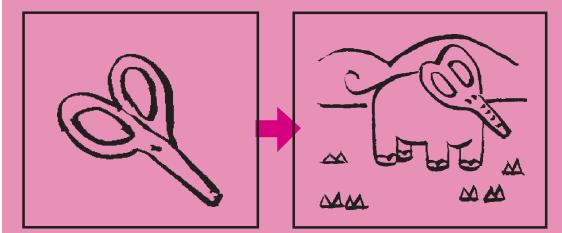
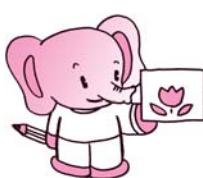
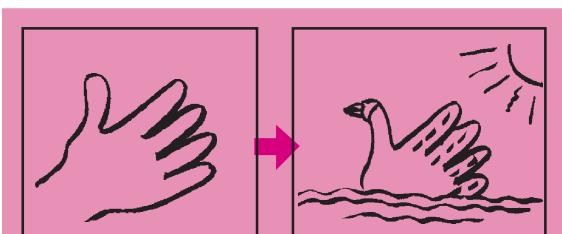
म पनि फूल बनाउँछु :

विभिन्न रेखाबाट फूल बनाऊ ।
चक, खरी, पेन्सिल तथा गोल
आदिबाट आफूलाई मनपर्ने
आकार बनाऊ ।

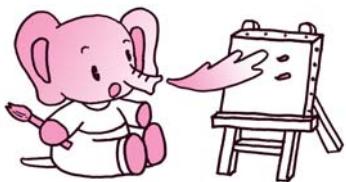
के बनायौ ?

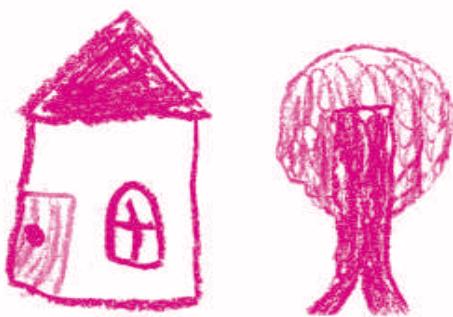
शिक्षण निर्देशन :

- माथि दिइएका चित्रहरूबाटे विभिन्न प्रश्न गरी छलफल गराउनुहोस् ।
- विद्यार्थीहरूले बनाएका चित्रहरूमा उनीहरूले मन पराएका रड भर्न लगाउनुहोस् ।
- विद्यार्थीहरूले बनाएका चित्रहरूलाई प्रदर्शन गरी एकआपसमा छलफल गराउनुहोस् ।

मलाई राम्रा लागेका कुराहरू :

तिमीलाई रमाइलो लागेका र
गर्न चाहेको चित्र बनाउ ।

शिक्षण निर्देशन :

- माथि उल्लेख भएका चित्रहरूको अवलोकन गराई छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्नुहोस् ।
- विद्यार्थीलाई मन पर्ने विषयबस्तुको चित्र बनाउन लगाई प्रदर्शन गरी छलफल गर्नुहोस् ।

पाठ - २

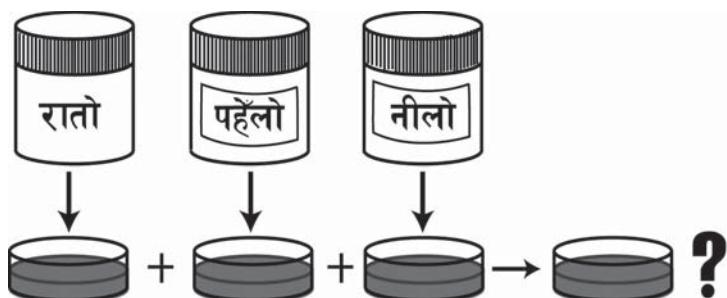
रड़

रड़को नाम भन :

तिमीलाई कुन रड मन पर्छ ?
मलाई त रातो रड मन पर्छ ।

रड़ खेलाँ :

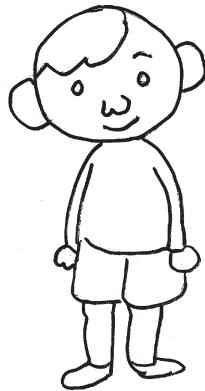
रड़ मिसाएर विभिन्न रड़ बन्छ । तिमीले कस्ताकस्ता रडहरू बनायौ ।

शिक्षण निर्देशन :

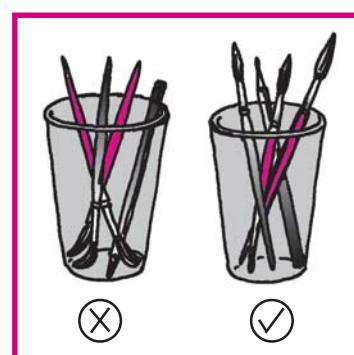
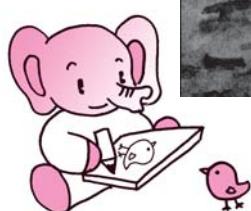
- वरिपरि रहेका विभिन्न वस्तुहरूको रडको अवलोकन गराई रडबारे सोधनुहोस् ।
- रडका विभिन्न प्रयोग गराई छलफल गराउनुहोस् ।
- माथि उल्लेख भएका रडहरूबाट अन्य रड बनाउन लगाई प्रश्न गर्नुहोस् ।

मलाई मन पर्ने मान्छे

मेरो नाम हो ।

मलाई मन पर्छ ।

शिक्षण निर्देशन :

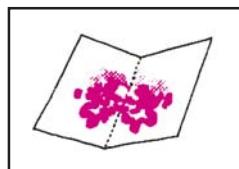
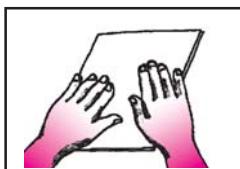
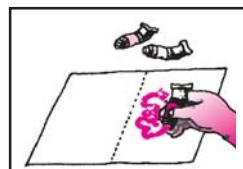
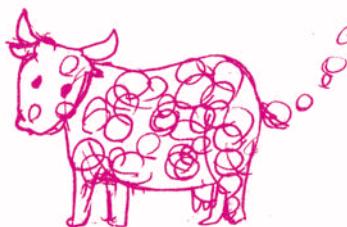
- माथि उल्लेख भएका चित्रहरूको अवलोकन गराई छलफल तथा प्रश्नोत्तर गर्नुहोस् ।
- विद्यार्थीलाई मनपर्ने विषयवस्तुको चित्र बनाउन लगाई प्रदर्शन गरी छलफल गर्नुहोस् ।

छपाइ

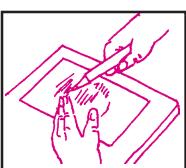
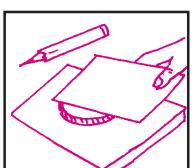
चित्र हेर र गर :

विभिन्न वस्तुहरूबाट छपाइ कार्य गर्न सकिन्दै। लौ हेरत, कस्तो छपाइ भयो।

पैसाको ढ्याक आयो ?

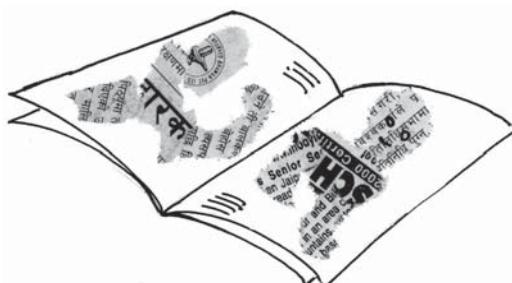
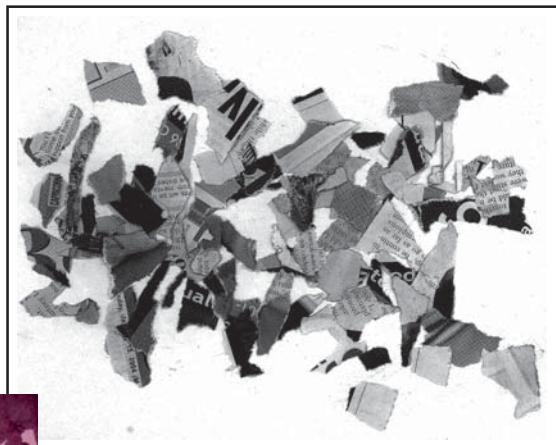

शिक्षण निर्देशन :

- माथि दिइएका चित्रहरूबारे विद्यार्थीहरूमा छलफल गर्नुहोस् र माथिका कियाकलापबारे सोध्नुहोस्।
- चित्रमा देखाइएजस्तै गरी विभिन्न वस्तुहरू जस्तै : पात, रुख, काठ, ढुङ्गा आदिबाट छपाइ कार्य गराउनुहोस्।

कोलाज

कागज च्यात, काट, टाँस र चित्र बनाऊँ:

कागजका टुक्राबाट कस्ताकस्ता
आकार बनाउन सक्छौ,
टाँस र हेर।

शिक्षण निर्देशन :

- कोलाज कला भन्नाले कागजलाई च्याती, टुक्रा बनाई तिनलाई कागज माथि टाँसी विभिन्न आकार बनाउने कला हो । यसमा कागजबाहेक अन्य वस्तुहरूलाई पनि प्रयोग गर्न सकिन्दै ।
- च्यात्ने कागज विद्यार्थीले प्रयोग गर्ने किताब वा कापीबाहेक अन्य किताब प्रयोग गर्नुपर्दछ ।
- च्यात्ने कागज कापीको भन्दा फरक रडको हुनुपर्दछ । टाँसेर बनाइएको वस्तुको आकार निश्चित हुनुपर्दछ भन्ने जरुरी छैन । विद्यार्थीहरूलाई अब टाँस्ने कुरा प्रयोग गर्न सिकाउनुहोस् ।
- आकारहरू कस्ताकस्ता देखिन्दैनैन् कल्पना गर्न र छलफल गर्न प्रेरित गर्नुहोस् ।

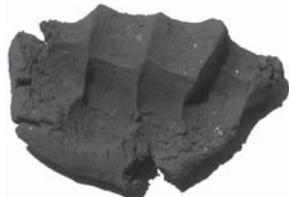
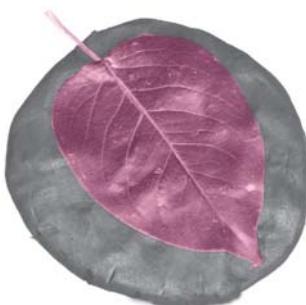
पाठ - ५

माटोको काम

कसरी बनाउने ?

माटोसँग खेलाँ :

शिक्षण निर्देशन :

- माटोको व्यवस्था गरी राम्ररी पानी मिलाई माटो तयार गर्नुहोस् ।
- माथि देखाइएजस्तै गरी विद्यार्थीहरूलाई माटोमा विभिन्न अनुभव गर्न लगाउनुहोस् ।
- यस्तै प्रकारका अन्य क्रियाकलापहरू पनि गर्न लगाउनुहोस् ।

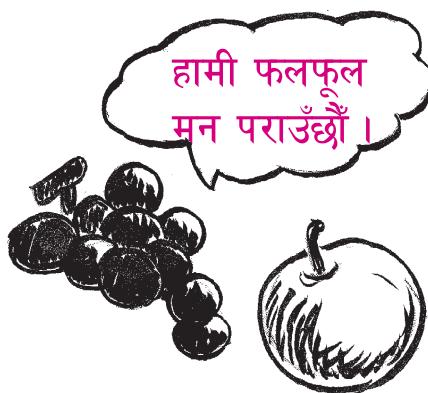
माटोको अक्षर :

मैले स्याउ बनाएँ ।

मनपर्ने आकार बनाऊ :

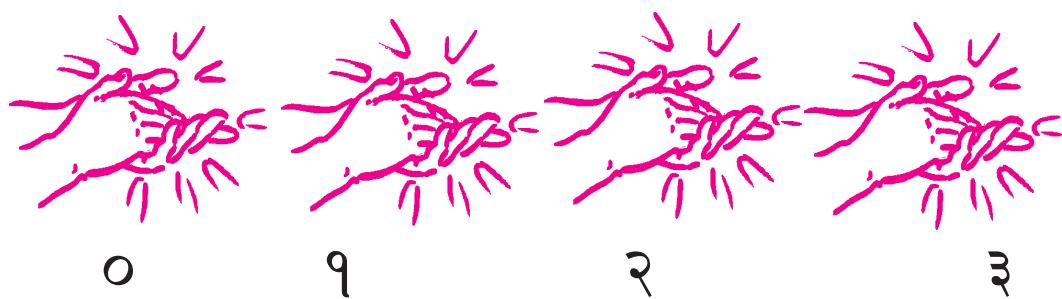

शिक्षण निर्देशन :

- विद्यार्थीहरूले बनाएको कुनै पनि आकृतिलाई भएन वा मिलेन वा अर्को विद्यार्थीले बनाएजस्तै बनाऊ भनेर कहिल्यै पनि नभन्नुहोस् ।
- विद्यार्थीलाई विभिन्न प्रकारका आकार बनाउन लगाइसकेपछि त्यस आकृतिहरू जोडेर वा मिलाएर अर्को कुनै आकृति वा वस्तु बनाउन लगाउनुहोस् ।
- विद्यार्थीहरूले बनाएको वस्तुबाटे छलफल गर्नुहोस् र उसलाई अझ बढी बनाउन प्रेरित गर्नुहोस् ।

पाठ - १

म ताली बजाउँछु

यसरी नै बारम्बार अभ्यास गर ।

शिक्षण निर्देशन :

- कुनै पनि गीत सिकाउनुभन्दा अगाडि सङ्केतअनुसार ताली र खालीको बारम्बार अभ्यास गर्न लगाउनुहोस् । जस्तै :

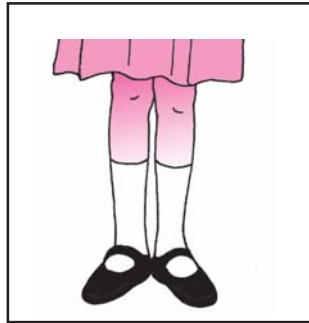
तारा	बाजी	लैS	लैS
१	२	३	४
मामा	आए	घोS	डास
१	२	३	४

पाठ - २

म खुट्टा र कम्मर चलाउँछु

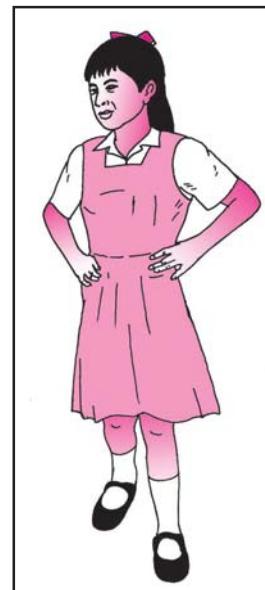
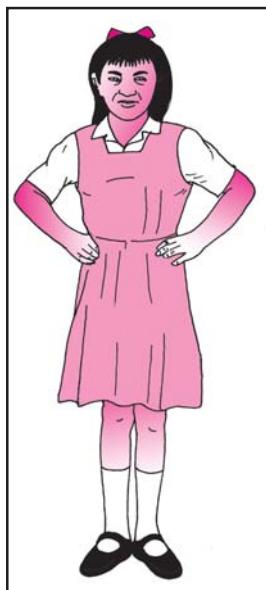
१

२

म खुट्टासँगै कम्मर पनि चलाउँछु ।

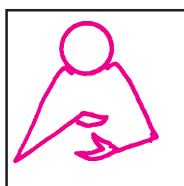
यसरी नै बारम्बार अभ्यास गर ।

शिक्षण निर्देशन :

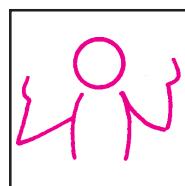
- कुनै पनि गीतमा नाच्नका लागि सर्वप्रथम दाहिने खुट्टा तालीसँगै चाल्ने अभ्यास गर्न लगाउनुहोस् ।
- पहिले दाहिने खुट्टा मात्र बारम्बार अभ्यास गर्न लगाउनुहोस् ।
- कुनै पनि गीतमा नाच्नका लागि सर्वप्रथम दाहिने खुट्टा चाल्ने अभ्यास गर्न लगाउनुहोस् ।
- पहिले एउटा दाहिने खुट्टा मात्र बारम्बार अभ्यास गर्न लगाउनुहोस् ।

पाठ - ३

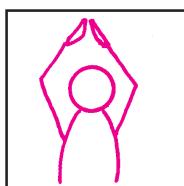
म हातका चालहरू अभ्यास गद्धु ।

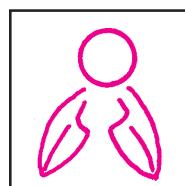
सानो/थोरै

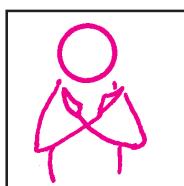
ठूलो/धेरै

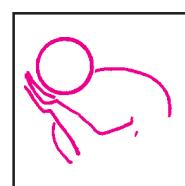
चुच्चो वा अग्लो
(घर, मन्दिर, पहाड़)

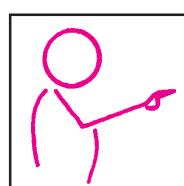
फूल

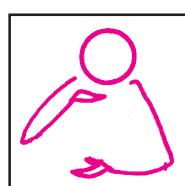
म
(आफू, हामी, मन)

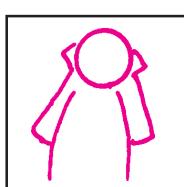
सुत्नु

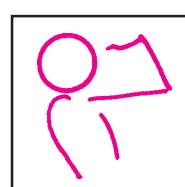
अरू
(तिम्रो, तिमी)

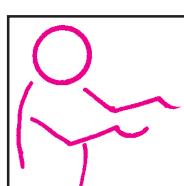
खानु

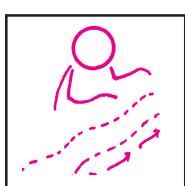
सुन

पिउनु

आऊ

नदी

शिक्षण निर्देशन :

- माथि चित्रमा दिइएका हातका मुद्राहरू (हस्तमुद्रा) माथि उल्लिखित शब्दअनुसार बारम्बार अभ्यास गर्न लगाउनुहोस् । यी मुद्राहरू गीतको शब्दअनुसार अभिनय गर्दै खुट्टाको चालसँगै तालमा नृत्य अभ्यास गर्न लगाउनुहोस् ।

बालगीतहरू

बालगीत- १

तारा बाजी लैलै
 मामा आए घोडा
 माइजू आइन् डोली
 पापा ल्याइन् सोली
 बुबु माम सुपुक्क
 काफल गेडी कुटुक्क
 विरालो भन्छ म्याउँम्याउँ
 अगुल्टो भन्छ उछिट्याउँ

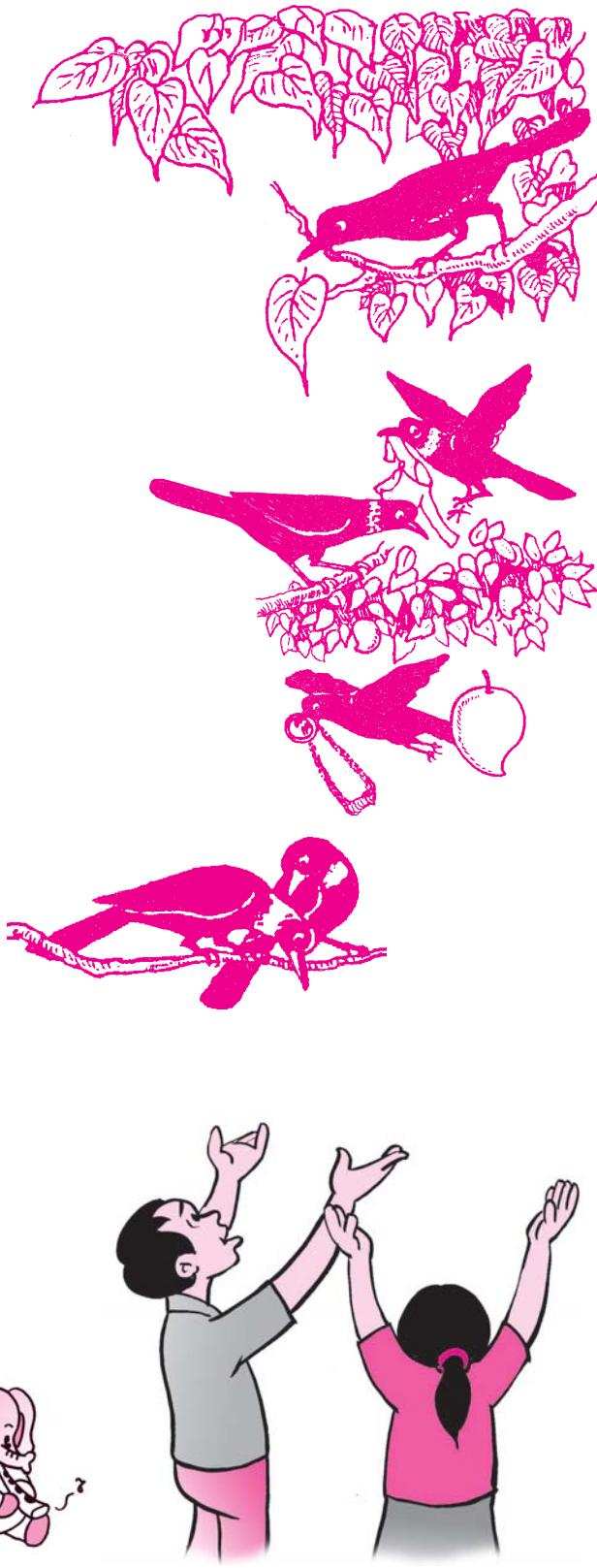

शिक्षण निर्देशन :

- माथिका गीतका शब्दहरूमा तालअनुसार अभिनय गर्दै नृत्य अभ्यास गर्न लगाउनुहोस् । यसरी नृत्य गर्दा गीतमा भनिएका शब्दहरूलाई बसेर, उठेर तथा घुमेर पनि अभिव्यक्त गराउन सकिन्छ । सोहीअनुसार पनि अभ्यास गराउनुहोस् ।

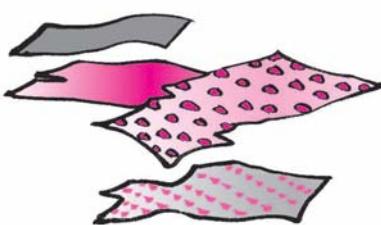
बालगीत-२

काग दाजै काग दाजै
 पीपल भारिदेऊ
 कागिनी भाउजूलाई
 गुनिउँ चोलो देऊ
 काग दाजै काग दाजै
 आँप भारिदेऊ
 कागिनी भाउजूलाई
 चुरापोते देऊ
 काग दाजै काग दाजै
 पानी पारिदेऊ
 कागिनी भाउजूलाई
 बाला मुन्द्री देऊ
 काग दाजै काग दाजै
 साथी डाकिदेऊ
 कागिनी भाउजूलाई
 मीठो खान देऊ ।

बालगीत- ३

टालाटुली बटुली
 कति राम्री पुतली
 सानी पनि हैन रे
 ठूली पनि हैन रे
 जिउ सुत्त परेकी
 पहेँली र पातली
 कति राम्री पुतली
 लाइदिऊँ कि बुलाकी
 टिकी राम्रो होला कि
 कोरीबाटी चुलठी
 आँखा दुवै गाजली
 कति राम्री पुतली

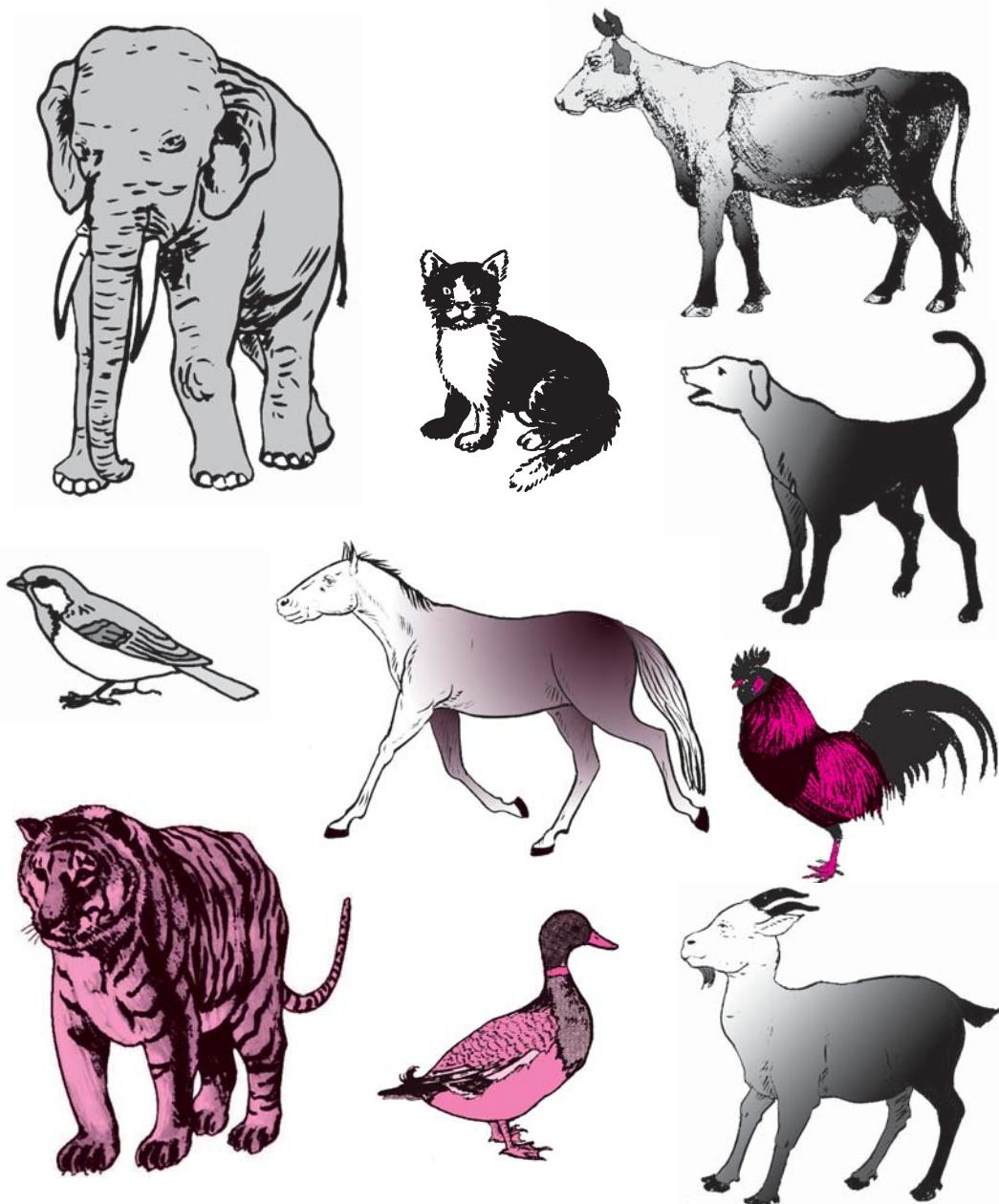

शिक्षण निर्देशन :

- मेरो नेपाली किताब कक्षा १ मा उल्लिखित बालगीतहरूमा गीत तथा नृत्य बारम्बार अभ्यास गर्न लगाउनुहोस् ।
- यसरी नै अरू बालगीतहरूमा पनि गाउन र नृत्य गर्न सकिन्छ ।

अभिनय

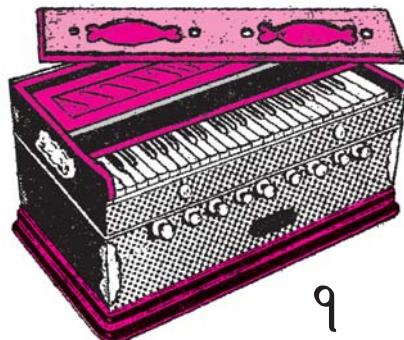
हेर, चिन र आवाजको नक्कल गर :

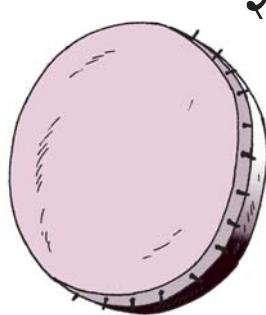
शिक्षण निर्देशन :

- माथि उल्लिखित भएका पशुपक्षीहरूको आवाज तथा तिनीहरूको चाल समेत नक्कल गर्न लगाउनुहोस् ।
- यस्तै प्रकारबाट अन्य पशुपक्षीहरूको पनि नक्कल तथा अभिनय गर्न लगाउनुहोस् ।

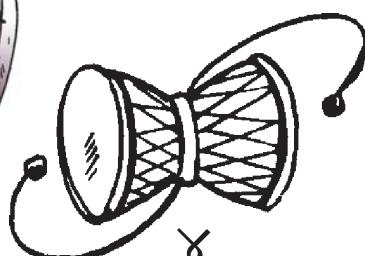
हेर, चिन र भन :

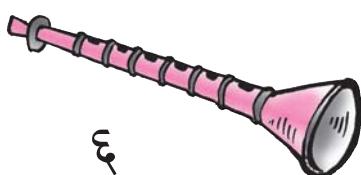
२

३

४

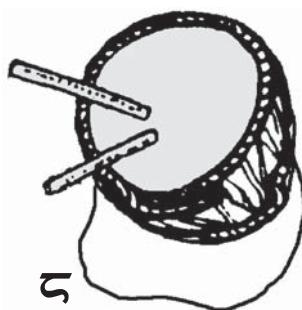
६

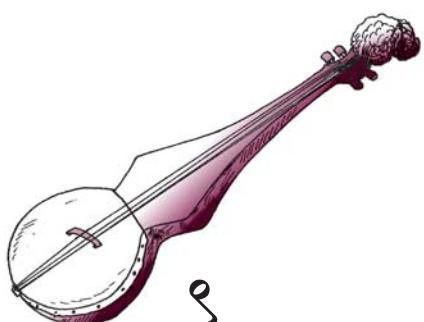
५

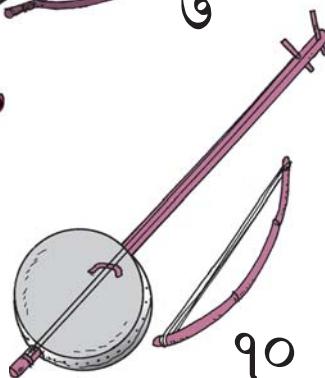
७

८

९

१०

शिक्षण निर्देशन :

- माथि उल्लेख भएका विभिन्न स्थानीय बाजाहरू जस्तै : (१) हार्मोनियम (२) बाँसुरी (३) डमरू (४) डम्फु (५) मादल (६) सनाई (७) सारङ्गी (८) ट्याम्को (९) दुड्गना (१०) एकतारे आदिबारे छलफल गराई त्यसको नाम सोध्नुहोस् ।
- यस्तै प्रकारले अन्य बाजाहरूबाटे विचार्थीहरूमा प्रश्न गर्नुहोस् ।